

J. Can. D. 656 $\frac{6}{2}$

Methodus

METHODUS
PRACTICA
DISPENSATIONUM
MATRIMONIALIUM,

AC

RERUM ANNEXARUM,
MODERNO USUI, TAM ROMANÆ,
QUAM HERBIPOLENSIS EPISCOPALIS
CURIÆ ACCOMMODATA,
AD PAROCHORUM, ET CONFES-
SARIORUM COMMODITATEM IN HANC
SUCCINCTAM FORMAM REDACTA.

CUM PERMISSU SUPERIORUM.

BAMBERGÆ ET WÜRCEBURGI,
APUD TOBIAM GOEBHARDT, 1772.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Index Capitulorum.

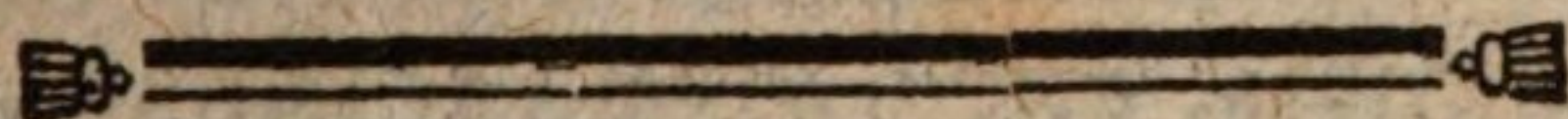
- I. **D**E potestate Dispensandi, super
impedimentis Matrimonii. pag. I.
- II. De Causis Dispensationum Matrimonialium. 7
- III. De Dispensatione in forma Pauperum nuncupata. 15
- IV. Quanam in Supplicatione Oratorum, vel Relatione Parochi, necessario exprimenda sint, in ordine ad obtinendam Dispensationem? 19
- V. Praxis procurandi Dispensationem in Curia Episcopali, pro utroque foro. 22
- VI. Quid Parochus advertere debeat, quando ejusdem Parochiani instant pro impetranda Dispensatione, quæ in Curia Romana expedienda est? 37

VII.

- VII. *Methodus practica Sac. Pœnitentiarie circa Dispensationes Matrimoniales.* 55
- VIII. *De Dispensatione super impedimentis petendi debitum conjugale.* 81
- IX. *Quomodò revalidandum sit matrimonium invalide contractum?* 86
- X. *Quales cautelæ à Parocho adhibendæ sint circa statum liberum matrimonio jungendorum?* 92
- XI. *Quid præcavendum sit circa libertatem, ac matrimonium Exterorum, & Vagorum?* 98
- XII. *Quid notandum sit à Parocho post factam Oratorum copulationem?* 110
- XIII. *Appendix de Tribunali Causarum matrimonialium, sive de Consistorio Herbipolensi, vulgò Ehe = Gericht.* 150

METHODI PRACTICÆ DISPENSATIONUM MATRIMONIALIUM.

CAPUT I.

De Potestate Dispensandi su- per Impedimentis Matrimonii.

SUMmus Pontifex pro utroque
foro indubiè dispensare po-
test super impedimentis solum
impedientibus matrimonium.
Qualia sunt *Ecclesiae vetitum* sive
præceptum inhibens, ne inter certas
personas matrimonium hîc, & nunc contra-
hatur.

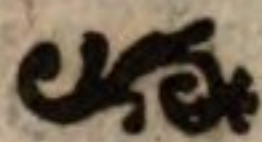

hatur. *Tempus feriatum*, sive interdictum per Adventum, & Quadragesimam. *Sponsalia* priora, quæ impediunt subsequens matrimonium contrahendum cum alia persona. *Votum* Castitatis, non nubendi, Ss. Ordines suscipiendi &c. quæ cum lege tantum positiva Ecclesiasticâ introducta sint, ejusdem Legislatoris erit solvere, cujus erat ligare.

2. Ex eodem principio Papa dispensare potest super impedimentis Jure tantum Ecclesiastico matrimonium dirimentibus; Prout esse censentur 1. Cognatio Spiritualis, 2. Legalis, 3. Carnalis, seu Consanguinitatis, & 4. Affinitas, exceptis nonnullis gradibus. 5. Votum solemne Religionis. 6. Ordo. 7. Crimen. 8. Cultus Disparitas. 9. Publica honestas. 10. Vis. 11. Clandestinitas. 12. Raptus.

3. In iis verò, quæ Jure Naturali, vel Divino matrimonium dirimere noscuntur, uti sunt 1. Error. 2. Conditio. 3. Ligamen. 4. Impotentia. 5. Consanguinitas in linea recta, & in primo gradu lineæ transversæ. 6. Affinitas ex copula licita in primo gradu lineæ rectæ; in his Papa utique dispensare nequit.

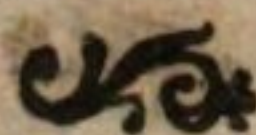
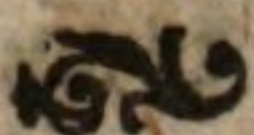
4. Episcopus ex justa causa pro utroque foro dispensare potest super impedimentis impredientibus, signanter super vetito, sive decreto

decreto suo inhibitorio, nec non super tempore interdicto: ac Voto, excepto solum voto absoluto Castitatis perpetuæ, & ingrediendæ Religionis, utpote Sedi Apostolicæ reservato. Unde Episcopus dispensat super voto Castitatis ad tempus; & in perpetuum, si votum fuerit conditionale, vel pœnale. Similiter in voto non nubendi, debitum non petendi, Ss. Ordines suscipiendi, &c.

5. Pari authoritate dispensare potest Episcopus super denuntiationibus matrimonio præmittendis ex variis causis, quales sunt 1. Si Sponsi sint Magnates, vel Personæ Illustres, de hodierna praxi. 2. Timor, vel suspicio, ne matrimonium malitiosè impediatur. 3. Periculum, ne una pars injustè resiliat. 4. Gravis erubescencia. 5. Periculum infamiæ, vel scandali, vel alterius gravis damni Sponsorum. 6. Angustia temporis. 7. Quodvis notabile Sponsorum commodum spirituale, vel temporale, 8. Omnis alia causa, quæ Episcopo iusta, & rationabilis videbitur.

6. Quamvis regulariter Episcopus non dispense super impedimentis dirimentibus, Pontifex tamen Episcopis ab Urbe Romana longè distantibus, ac præprimis Episcopis Principibus Germaniæ concedere solet specialem facultatem dispensandi pro utroque foro super nonnullis impedimentis dirimen-

tibus matrimonii ; prout in particulari constat ex tenore Facultatum Apostolicarum, quæ competunt *Reverendissimo, & Celsissimo Domino D. Episcopo Herbipolensi, S. R. I. Principi, Franciæ Orientalis Duci, Ordinario Nostro Clementissimo*, videlicet.

1. Dispensandi cum Pauperibus tantum, in tertio, & quarto Gradu, simplici, & mixto, in Matrimonio contrahendo ; in contracto vero cum Hæreticis conversis etiam in secundo simplici (æquali,) & mixto (concurrente cum tertio, vel quarto,) dummodo nullo modo attingat primum gradum ; & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

2. Dispensandi super impedimento publicæ honestatis justitiæ, ex Sponsalibus proveniente.

3. Dispensandi super impedimento Criminis neutro tamen conjugum in mortem machinante ; ac restituendi jus petendi debitum amissum.

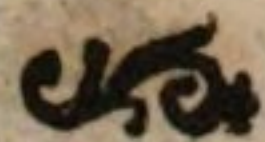
4. Dispensandi in impedimentis Cognationis spiritualis, præter levantem, & levatum.

Quæ Dispensationes tamen non conceduntur, nisi cum clausula : dummodo mulier rapta non fuerit ; & si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.

5. Ultra

5. Ultra Facultates recensitas competit Episcopis, etiam secluso Privilegio, potestas dispensandi pro foro interno, ac conscientiae, super impedimentis Jure Ecclesiastico dirimentibus in casibus extraordinariis, sive magnae & urgentis necessitatis, quando concurrunt copulative sequentes quatuor conditiones. *1ma*: Si impedimentum sit occultum, id est, si vel nondum deductum sit ad forum externum, neque in judicio probari possit, vel saltem nonnisi tribus, quatuor, vel quinque personis innotuerit, & quidem talibus, ubi non subest periculum, ne ulterius propaleatur. *2da* Si adsit gravis causa; prout foret, si conjuges putatitii absquae scandalo, inimicitia, diffamatione, aliove gravissimo damno, vel praejudicio separari nequeant. *3tia* Si necessitas sit urgens, nempe ob periculum in mora, propter incontinentiam, proximum discessum, vel articulum mortis, ita ut expectari non possit, donec Dispensatio Romae petatur. *4ta* Si Matrimonium fuerit jam contractum praemissis denuntiationibus, in facie Ecclesiae, ac bona fide, id est, cum ignorantia impedimenti, saltem ex una parte contrahentium. Atque in his circumstantiis ex casu Pontificali dicitur fieri Episcopalis.

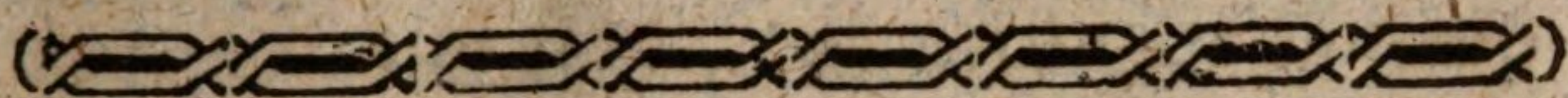
6. Demum juxta mentem gravium DD. Episcopus insuper in casu urgentissimae necessitatis, concurrentibus praedictis Conditionibus, dispensare potest pro foro interno,

super impedimento occulto Iuris Ecclesiastici, etiam antequam matrimonium contrahatur. Sit Exemplum: Si Sponsi, eorumve Parentes certum jam diem determinarint ad solemniter celebrandas Nuptias, ad quas omnia jam parata, denuntiationes factæ, hospites invitati, absentes in itinere constituti, vel jam præsentibus ac reliqua omnia ita disposita sint, ut de Nuptiis nemo amplius dubitet. Pridie verò Sponsus, vel Sponsa in notitiam veniat, v. g. occasione Confessionis, vel Examinis Parochi, quod laboret occulto impedimento dirimente, v. g. criminis, vel affinitatis, ortæ ex copula illicita, cum Matre, vel Sorore Sponsæ habita &c. In tali casu si consideratis prudenter considerandis non appareat medium, quin contractus matrimonii sine periculo gravis damni, infamiæ, scandali, aut maximæ confusionis differri possit, videtur recte præsumi consensus Summi Pontificis in ordine ad dispensandum pro foro conscientiae, præsertim cum sciat, hanc sententiam à pluribus doceri, & in praxi observari. Proinde timendum non est de periculo nullitatis, siquidem in eo casu Ecclesia super impedimenti à seipsa introductis tacite approbaret hujusmodi Dispensationem, adeò ut valor matrimonii remaneret certus.

7. Notant tamen DD. quod rarissimè contingere possit tanta necessitas, ut aliud remedium inveniri, & contractus matrimonii differri

ferri nequeat, usquedum Româ veniat Dispensatio, quæ per literas, & sine expensis à S. Pœnitentiaria facile obtineri poterit, ut infra dicetur.

CAPUT II.

De Causis Dispensationum Matrimonialium.

I.

Cum omnis Dispensatio ex natura sua sit Juris communis relaxatio præviâ cognitione causæ, hinc ad Dispensationes Matrimoniales necessario prærequiritur legitima Causa, & talis quidem, quæ in Curia Romana, ac Herbipolensi recepta est, & ob quam regulariter dispensari solet; prout sunt sequentes :

2. Prima Causa est *Angustia Locis*; quæ tunc locum habet, quando Oratrix (non verò Orator) in loco, ubi orta est, propter illius angustiam, invenire nequit virum paris conditionis, qui sibi non sit consanguineus, vel affinis. Unde locus angustus respectu Oratricis ille censetur esse, in quo Puella non invenit Sponsum sibi æqualem, nisi consanguineum,

neum, vel affinem ; proinde si tali non liceret nubere, deberet vel remanere innupta, vel nubere viro, qui statu, conditione, aut divitiis inferior, vel qui ætate, moribus, aut Religione dispar foret; qua vis nãmquæ inæqualitas angustiam loci constituit.

3. Neque requiritur, ut fiat nimum stric-
ta & exacta perquisitio, an non aliquis impedimento carens in loco reperiat, qui sit puellæ æqualis in ordine ad nubendum, sed sufficit diligentia moralis: imò fatis est, si puella decenter ornata, & quasi exposita ad nubendum per aliquot annos inceserit, quin ab aliquo pro Sponfa fuerit expetita ; cum pudor, & honestas puellarum non patiat, ut sibi ipsis viros conquirant. Porro censetur adesse angustia loci, licet in vicinia posset habere sibi æqualem non consanguineum ; cum durum censetur esse fæminis, extra proprium oppidum nubere.

4. Excipiuntur autem à qualitate loci angusti illæ Civitates, quæ ultra trecenta focularia, seu familias continent ; quid non videtur credibile, in loco tam amplo reperiri angustiam ad effectum, de quo agitur. Quamvis subinde in locis etiam amplioribus, ad numerum pauciozem certarum personarum, v. g. Nobilium, &c. specialis respectus habitus fuerit.

5. Se-

5. Secunda Causa est *Incompetentia Dotis Oratricis*, quando nempe fœmina dotem quidem habet, sed juxta statûs sui conditionem minus competentem, ita ut cum eadem Sponsum paris conditionis sibi non consanguineum, vel affinem invenire nequeat; Crator verò consanguineus, vel affinis illam cum dicta dote in uxorem ducere intendat. Et quamvis prædicta dos sufficeret ad nubendum æquali in vicinia, vel in alio loco extraneo, subsistit tamen Causa incompetentiæ, dummodo dos sit insufficiens ad nubendum æquali in proprio loco originis.

6. Idem procedit, si fœmina habeat quidem dotem competentem, sed litibus involutam, adeò ut subsit periculum, ne causâ cadat; Vir autem eam ducere intendens litem velit, ac possit in se suscipere, ac utiliter defendere. Quæ causa etiam locum habet in gravi lite Oratricis super successione bonorum magni momenti.

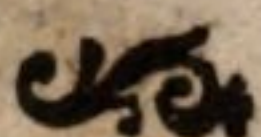
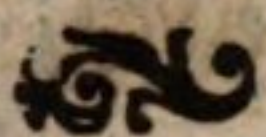
7. Verùm Filia non censetur carere dote competente, quæ quidem de facto nihil possidet, parentes tamen divites habet, qui tenentur de jure dotare filiam, honestè nubere volentem, ut proinde pater injustè dotem recusans ad eam compelli possit. Aliud foret, si Parens plures habens proles, unam competenter dotando, præjudicaret reliquis: vel si parentes ipsi bonis suis ad congruam sta-

tui suo sustentationem ita indigeant, ut filiam competenter dotando, ipsi in necessariis defectum paterentur. Neque causam hanc elidit spes certa acquirendi cum tempore competentem dotem ex donatione, hæreditate, vel ab intestato, quia dos præsens requiritur ad onera matrimonii statim subeunda.

8. Ad hanc causam reduci potest causa *Dotis cum augmento*, quando Oratrix dotem habet minus competentem juxta status sui conditionem, ita ut cum ea virum paris conditionis invenire nequeat, Orator verò non solum illam cum dicta dote minus competente in uxorem ducere, sed etiam illius dotem juxta Oratricis qualitatem competenter augere intendit.

9. Sed quia verificatio hujus causæ periculosior est, hinc diligenter examinari debet illius veritas, discutiendo, an Orator promittens hujusmodi augmentum possit illud revera solvere, vel assignare Oratrici; idque mediante publica scriptura stipulari oporteret; ut verifikesur, dotem esse auctam.

10. Accedit ad eandem causam ea quæ appellatur *Pro Indotata*, quando Oratrix omnino indotata existit, & Orator illam sic indotatam in uxorem ducere, ac usque ad quantitatem statui Oratricis congruam eam competenter ex integro dotare intendit; quod
pariter

pariter procedit, si alius v. g. Consanguineus, vel etiam extraneus ad id non obligatus Oratrici dotem constituere, vel incompetentem augere velit, cum conditione, ut oratori nubat, & non aliàs.

11. Tertia Causa est *Ætas superadulta* Oratricis, quando illa vigesimum quartum ætatis suæ annum jam excedit, & virum paris conditionis, cui posset nubere, non invenit. Quia Ecclesia vult subvenire puellis, ne cum periculo incontinentiæ permanere debeant omnino innuptæ; Unde hæc Causa dispensandi ad Viduas non extenditur.

12. Quarta est *Copula carnalis*, habita cum Consanguinea, Affine, vel alia persona impedimentum dirimens habente; Quo in casu dispensari solet, tum ne Oratores salubri animæ remedio maneant destituti: tum ut consulatur famæ & honori mulieris, quæ aliàs diffamata, & verosimiliter innupta remaneret, vel certè virum parem invenire non posset; scandalis etiam, jurgiis, ac periculis corporis, & animæ inde timendis, nisi matrimonium inter eos contrahatur.

13. Si verò copula fraudulenter, & datà operà, nempe sub spe facilitandi Dispensationem habita fuerit, ut nempe eà secutà superior reddatur facilior ad misericordiam, id utiquæ exprimendum foret, cum gratia exinde

de redderetur difficilior, utpote conferenda in eos, qui prævio dolo sese eadem indignos fecerunt. Quodsi una tantum pars sub prædicta spe peccasset, id pariter explicandum esset.

14. Quinta Causa est *Infamia*, seu *diffamatio mulieris*, orta ex nimia familiaritate, ac suspecto modo conversandi inter Oratores: Puta ex osculis, amplexibus, jugi consortio, conventiculis secretis, commoratione in iisdem ædibus &c. Ita ut propterea nata sit suspicio, licet reipsa falsa, quod Oratores se invicem carnaliter cognoverint, ac proinde, nisi matrimonium inter eos contraheretur, Oratrix graviter diffamata, & innupta maneret, graviæque exinde scandala, jurgia & detractiones orirentur.

Id quod, si cum scientia impedimenti, vel data operâ, sub spe facilitandi gratiam, commissum fuerit, æquè, ut in Causa præcedenti, exponendum est.

15. Coincidit cum Causa 4. & 5. *Matrimonium bona fide*, sive cum ignorantia impedimenti contractum. Maxime si fuerit jam consummatum, & proles inde subsequuta; adeo ut separatio Oratorum sine gravibus scandalis, & incommodis fieri nequeat. Quo in casu exprimere oportet, an detecto impedimento abstinuerint à copula; An verò post accep-

acceptam etiam notitiam in eadem perstiterint.

16. Sexta Causa est *propter sedandas inimicitias*, non quaslibet, sed graves, quando nempe inter Oratorum Parentes, consanguineos, vel Affines, jam ante tractatum matrimonii, graves inimicitiae exortae fuerant, & de praesenti vigent; certumque sit, quod si Oratores ipsi in viam matrimonialiter copulentur, inimicitiae hujusmodi omnino componerentur.

Inter inimicitias graves enumerantur illae quae fuerunt ortae ex injuria atroci, vel ex lite judiciali super omnibus bonis, & similes, quae Superioris arbitrio aestimandae sunt ex circumstantiis, & qualitate personarum.

17. Porro similis est huic Causae ea, quae appellatur *Propter extinctionem litis*, scilicet de re magni momenti.

Nec minus illa, quae dicitur *pro Confirmatione pacis*, quando inter Oratricem, & Oratorem ipsum, nec non eorum parentes, consanguineos, vel affines graves inimicitiae viguerunt; & licet pax inter eos de recenti fuerit inita, pro illius tamen confirmatione, opportuna creditur Oratorum desponsatio.

18. Septima Causa est *pro Oratrice filius gravata*, quando nimirum Oratrix vidua, quinque

que filiis ex alio viro susceptis gravata existit, & Orator illam in Uxorem ducere, dictosque ejus filios alere, & gubernare intendit.

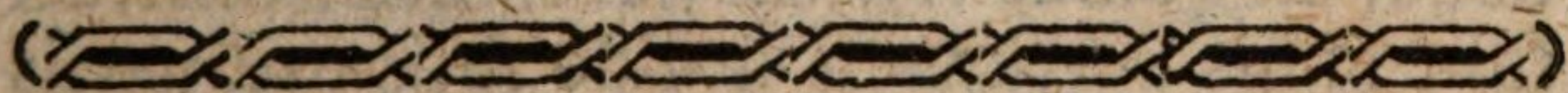
19. Octava Causa est *Periculum Hæresis*, quando Oratores sunt orthodoxæ fidei, econtra loca vicina hæresi infecta; ut proinde timendum foret, ne ad eodem confugiant, & cum heterodoxis matrimonium contrahant cum periculo propriæ perversionis, & pravæ educationis prolium.

Nonum motivum dispensandi dicitur: *Ex certis rationabilibus causis*; quam quidem speciem dispensationis Curiales vocant *sine Causa*, quando nempe Oratores ex Nobilibus, vel honestis familiis orti sine allegatione alicujus causæ ex præmissis, sed solum in genere, ex certis rationabilibus causis animum suum moventibus, dispensationem petunt. Quo in casu id injustam causam computatur, quod copiosior taxa pecuniaria Oratoribus solvenda sit; quæ redundat in commune, Ecclesiæ bonum; cum expendatur pro Missionariis Apostolicis, expeditionibus contra infideles, sustentatione exulum ob Religionem ad Urbem confugientium; pro monte Pietatis; Item pro alendis Alumnis Collegiorum variarum Nationum, prout inclytum Collegium Germanico-Hungaricum suam etiam portionem exinde percipere solet &c. Ac denique pro

pro justa mercede Officialium, & ministro-
rum Curiae, Universali Ecclesiae inservien-
tium.

Accedunt praedictis omnibus nonnullae
adhuc causae, scilicet ut bona conserventur in
familia. Pro illustri familiae conservatione.
Ob excellentiam meritorum &c. Quae po-
tissimum ad Personas in altiori ordine consti-
tutas pertinent, & quibus certa regula non
datur.

Quodsi demum in casu aliquo particulari
& extraordinario causa gravis momenti sub-
esse videatur, quae in haftenus recensitis ex-
plicitè non comprehendatur, ea nihilominus
referri poterit ad cognitionem Superioris,
qui ejus relevantiam satis noverit expendere.

CAPUT III.

De Dispensatione in forma Pauperum nuncupata.

I.

Praeter formam ordinariam dispensandi,
pia Mater Ecclesia volens consulere
verè pauperibus, qui destituti sunt
mediis necessariis ad solvendam consuetam
taxam, introduxit aliam, quae vocatur *Forma
Pauperum.*

2. Ad

2. Ad hunc verò effectum Pauperes sunt, & reputantur ii, qui verè egent, ac ob defectum bonorum, ac stabilium proventuum ita miserabiles sunt, ut ex proprio labore, & industria tantum vivant; neque alio modo, seu medio vivere possint; nullâ habitâ ratione eorum, quæ sperant in futurum, v. g. titulo legitimæ &c.

3. Ad dignoscendum autem, utrum Oratores ex labore & industria tantum vivant, attendi debent variæ circumstantiæ, statûs, si-ve conditionis personarum, bonorum, fructuum, seu reddituum, æris alieni, aliorumque onerum &c. quibus attentis is censetur pauper, & miserabilis, qui vel nulla habet bona, ex quibus fructus percipere possit, uti sunt in his partibus ii, qui de solis ordinariis servitiis suis vivunt: præsertim verò Ludimagistri, Scribæ, Operarii diurni, ac plerique Opifices: Vel si bona, quæ possident, sint tam modica, ut valorem 50. aureorum non attingant; vel si sint ampliora, ære tamen, alieno, pensionibus, steuris, annuo canone, aliisque oneribus, & expensis ita gravata sunt, ut deductis deducendis, nihil, vel parum annuatim remaneat Oratoribus, adeo, ut nequidem ultra mensem commode, absque labore, & industria exinde vivere possint, quales sunt plerique Agricolaë, Vinitores &c.

4. Si

4. Si tamen Oratores tot fructus, vel proventus ex bonis suis perciperent, ut exinde sine ulteriori labore, & industria sua, si non per totum annum, saltem per considerabilem ejus partem vivere, ac proinde saltem partem taxæ consuetæ solvere possent, pauperes, & miserabiles censendi non forent ad effectum, de quo agitur; unde AA. Practici requirunt, ut fructus, seu redditus annui, sufficientes se solis pro sustentatione trium mensium, exprimendi sint in testimonio Paupertatis hacratione: *Quod Oratores possideant bona, vel Jura, ex quibus, detractis oneribus, florenos... percipere possint; in reliquis autem ita pauperes, & miserabiles sint, - ut ex proprio labore, & industria tantum vivant.*

Quod si verò unus tantum ex Oratoribus esset pauper, & miserabilis, id non sufficeret ad obtinendam Dispensationem in forma Pauperum.

5. Ex his satis liquet, qualiter, & ex quibus argumentis Parochus de Oratorum Paupertate informationem capere, ac, si opus sit, testes idoneos examinare debeat, ut ad Curiam Episcopalem congruam de super relationem facere queat.

6. Cæterum cum Paupertas non sit causa principaliter movens ad dispensandum, hinc præter illam, alia adhuc ex causis in Cap. 2.

explicatis allegari debet. Ita quidem, ut si impedimentum dispensabile sit à Celsissimo Domino Nostro Ordinario vigore facultatum Apostolicarum, sufficiat cum paupertate allegare quamcunque causam ex prædictis.

NB. 7. Si verò Dispensatio petenda sit Romæ propter gradus propinquitatem, v. g. in 2do æquali: in 2do & 3tio: in 2do & 4to, multò magis si attingeretur Imus gradus consanguinitatis, vel affinitatis; tunc pro certo tenendum est, quod de constanti Curia Romanæ stylo in Dataria nunquam dispensetur *in forma pauperum*, nisi propter solas duas causas, videlicet 1. propter copulam inter Oratores habitam; & 2. propter infamiam mulieris ortam ex suspitione copulæ. Siquidem S. Pontifex solum miserabilibus fœminis, per copulam, vel suspitionem infamatis, mediante expeditione in forma Pauperum intendit succurrere, ne alias remaneant innuptæ, & scandala exinde oriantur.

8. Denique notandum est, quod Executor Dispensationis in forma Pauperum Oratoribus dispensatis, propter commissum reatum incestus, vel datum scandalum, pœnitentiam salutarem imponere jubeatur; quæ in his Partibus determinata non est, & Parochi discretioni plerumque relinquitur; communiter tamen solent imponi peregrinatio ad loca sacra: frequentatio Sacramentorum Pœnitentiæ,

dispensatione contraxerint: Vel si sint consanguinei, & simul affines; aut si impedimento criminis, publicæ honestatis, vel cognationis spiritualis simul laborent, omnia dilucidè explicanda sunt. Quin & si unum impedimentum sit publicum, alterum verò occultum, illud pro foro externo, hoc verò pro interno, juxta normam inferius referendam, explicabitur. 4. Denique exprimenda est vera, ac legitima Causa finalis, seu motiva, nempe una, vel plures ex iis, quæ enumeratæ fuerunt.

2. Si pro causa dispensandi allegetur copula inter Oratores habita, vel conversatio præbens anam suspicioni, licet falsæ, exprimi debet, an peccarint scientes, vel ignorantes impedimentum: An sub spe facilitandi gratiam; idque ex utraque, vel alterutra parte. Et quamvis Oratores allegent aliam causam dispensandi, quàm copulam; v. g. angustiam loci, ætatem superadultam &c. Si tamen etiam copula inter eos simul interverit, quæ aliis nota sit, ea de stylo Curiae reticenda non est.

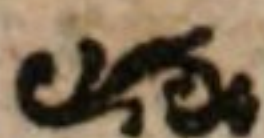
3. Licet, juxta communem regulam, gratus remotior trahat ad se propinquiorem, in hac tamen materia non sufficit exprimere gradum remotiorem, sed propinquior etiam declarandus est in casu, quo Oratores distant inæqualiter à communi stipite; hinc si sint con-

consanguinei, vel affines in 2do & 3tio, non sufficit dicere esse conjunctos in 3tio gradu; quia in litteris dispensationis solet declarari, distantiam gradus propinquioris v. g. 2di, non obstare.

4. Quando super affinitate in 1mo, vel 2do gradu dispensatio petitur, exprimi debet, utrum proveniat ex copula licita, vel illicita; In primo enim casu difficilius dispensatur, quam in secundo. Illa quoque phrasis notanda est, quod Consanguinei dicantur esse tali gradu invicem conjuncti; Affines verò se invicem attinere.

5. Quoad publicam honestatem explicare oportet, an sit orta ex sponsalibus, vel matrimonio rato. Circa cognationem spiritua-lem dicendum est, unde proveniat, an intercedat filiatio, & paternitas, vel maternitas: An verò tantum compaternitas, vel comaternitas; An hujusmodi cognatio sit duplex, triplex, an reciproca.

De Crimine demùm explicandum est, an processerit ex machinatione in mortem conjugis, idque alterutro, vel utroque machinante, in quo casu non solet dispensari pro foro externo. An ex solo adulterio cum promissione: An ex adulterio, & machinatione simul.

CAPUT V.

Praxis procurandi Dispensationem in Curia Episcopali, pro utroque foro.

I.

Stabilitis igitur Principiis, quod 1. Episcopus habeat facultatem dispensandi; 2. Adsit vera causa: & 3. Oratores sint pauperes (si agatur de consanguinitate, vel affinitate; in aliis enim impedimentis v. g. cognationis spiritualis, publicæ honestatis &c. Celsissimus Ordinarius etiam cum non pauperibus dispensare potest) convenit, ut supplicatio Oratorum, vel relatio Parochi concipiatur idiomate latino, verbis disertis, ac succincto stylo, qui substantiam rei strictè exhibeat, hoc ferè modo:

Formula Supplicationis,
 vel Relationis, pro obtinenda dispensatione super impedimento Consanguinitatis in 3tio gradu æquali, ob
Causam ætatis superadultæ.

Reve-

Reverendissime ac Celsissime

S. R. I. Princeps, Domine Domine
Clementissime.

EXponitur humiliter Reverendissimæ Cel-
situdini Vestræ pro parte devotorum
Oratorum Francisci N. & Annæ N. Diœc.
Herbip. de Parochia N. vel Filiali N. ad
Parochiam N. pertinente (vel quorum Ora-
tor est Parochiæ Dettelbacensis, Oratrix ve-
rò Kizingensis, vel Diœcesis Bambergensis,)
Quòd, cum dicta Oratrix vigesimum quar-
tum annum suæ ætatis excedens, virum pa-
ris conditionis, cui nubere posset, hætenus
non invenerit, hinc Oratores præfati cupiant
invicem matrimonialiter copulari. Sed quia
tertio gradu Consanguinitatis à communi sti-
pite æqualiter proveniente invicem conjuncti
sunt: prout constat ex adjuncto Schemate ri-
tè formato: desiderium suum hac in parte
adimplere non possunt absque speciali gratia
dispensationis. Quare Reverendissimæ Cel-
situdini Vestræ humiliter supplicant Oratores
prædicti (qui revera pauperes existunt)
quatenus cum iisdem clementissimè dignetur
dispensare, ut impedimento hujusmodi non ob-
stante matrimonium servatâ formâ Concilii

*Tridentini publicè inter se contrahere, illud-
que in facie Ecclesiæ solemnizare, & postmo-
dum in eo liberè, ac licitè remanere valeant.
Quam gratiam Deus &c.*

*Reverendissimæ Celsitudinis
Vestræ*

Dettelbaci die 2. Jan. 1733.

Submississimus Capellanus.

*Franciscus Adamus Licht,
Parochus ibidem.*

Formula pro Consangui- neis in 3tio, & 4to gradu, ex causa Angustiae loci.

Reverendissime ac Celsissime...

EXponitur humiliter Reverendissimæ
Celsitudini Vestræ pro parte devoto-
rum Oratorum Georgii N. & Catharinæ
N. Diœcesis Herbip. de Parochia vel loco N.
Quod, cum dicta Oratrix in præfato loco,
propter illius angustiam, virum non consan-
guineum, vel affinem paris conditionis, cui
nube-

nubere possit, invenire nequeat, idcirco cupiant Oratores invicem matrimonialiter copulari. Sed quia 3tio, & 4to à communi stipite provenientius consanguinitatis gradibus invicem conjuncti sunt: prout ex adjuncto Schemate ritè colligitur; desiderium suum hac in parte adimplere non possunt, absque speciali gratia dispensationis. Quare Reverendissimæ Celsitudini Vestræ humillimè supplicant Oratores (qui reverà pauperes existunt) quatenus cum iisdem clementissimè dignetur dispensare, ut hujusmodi impedimento non obstante, matrimonium servatâ formâ Concilii Tridentini publicè inter se contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & postmodum in eo libere, & licitè remanere valeant; distantiam verò tertii, & quarti gradus non obstare declarando. Quam gratiam Deus &c.

Eadem formula fervire poterit, si Oratores sint affines, mutatis solum illis terminis: Sed quia tertio & quarto Consanguinitatis gradibus invicem conjuncti sunt: in hunc modum: Sed quia tertio, & quarto affinitatis gradibus se attingunt. Et sic in reliquis etiam gradibus, v. g. tertio, vel quarto æqualibus procedendum est.

Modus proponendi Causam Incompetentiæ Dotis.

Exponitur ... Quòd, cum dicta Oratrix dotem habeat minùs competentem juxta statùs sui conditionem, cum qua virum non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, invenire nequeat; præfatus verò Orator illam cum dicta minùs competente dote in uxorem ducere intendat, cupiant invicem copulari. Sed quia...

Ex Causa: Propter dotem cum augmento.

Exponitur ... Quòd, cum Oratrix habeat dotem minùs competentem juxta statùs sui conditionem, cum qua virum paris conditionis invenire nequeat, & dictus Orator illam cum dicta minùs competente dote in uxorem ducere, illiusque dotem usque ad quantitatem juxta Oratricis qualitatem competenter augere intendat, cupiant...

Quando verò Consanguineus, vel alius vult augere dotem, sic exprimitur:

Quòd, cum dicta Oratrix habeat dotem minùs competentem juxta statùs sui conditionem

nem, cum qua virum paris conditionis invenire nequeat; & quidam Oratorum consanguineus, vel alius ad id non obligatus, Oratricis dotem, ita tamen ut Oratori nubat, & non aliàs, competenter augere, dictusque Orator illam cum dicta minus competente dote, & illius augmento in uxorem ducere intendat...

Ex Causa: Pro indotata.

Exponitur ... Quòd, cum dicta Oratrix indotata existat, & dictus Orator illam sic indotatam in uxorem ducere, ac usque ad quantitatem secundum modò dictæ Oratricis qualitatem, competenter ex integro dotare intendat, cupiant

Quo in casu Dispensatio non conceditur, vel executioni non demandatur, nisi Orator prius actu dotaverit Oratricem; unde addi solet clausula: Si, & postquam Oratrix ex integro dotata fuerit, ut præfertur.

Præmissa facilè applicari poterunt reliquis Causis in Cap. II. relatis, nempe propter dotem litibus involutam. Propter lites super rebus magni momenti. Ad sedandas inimicitias. Pro confirmatione pacis &c. Sequitur nunc.

Formula supplicandi pro Dispensatione
super impedimento publicæ honestatis,
propter unam ex causis allegatis, v. g.
propter angustiam loci.

*Exponitur ... Quòd, cum dicta Oratrix
in loco præfato propter illius angustiam vi-
rum paris conditionis ... sed quia aliàs dictus
Orator sponsalia de futuro cum Oratricis so-
rore, vel matre, ad præsens defunctâ (vel
adhuc superstite) contraxerat; & deinde
Sponsalia de communi Sponsorum consensu, vel
ex alia causa dissoluta fuerunt, desiderium
suum adimplere non possunt....*

Supplicatio verò pro Dispensatione super
impedimento Cognationis spiritualis, seu
Compaternitatis, post expressam de more
causam sic formari potest:

*... Cupiunt invicem matrimonialiter co-
pulari. Sed quia aliàs Orator prolem dictæ
Oratricis, ex alio viro susceptam, vel duas,
aut tres ipsius proles de sacro fonte levavit,
vel in Sacramento Confirmationis tenuit; de-
siderium suum....*

Modus proponendi Causam:

Propter copulam, scienter, vel ignoranter.

Differt aliququaliter hic modus à præcedentibus in eo, quod ibi primum Causa, deinde Impedimentum, hic autem impedimentum ante causam proponi soleat, prout colligitur ex formula sequenti:

Reverendissime, ac Celsissime

S. R. I. Princeps....

EXponitur humiliter Reverendissimæ Celsitudini Vestræ pro parte devotorum Oratorum Andreæ N. & Christinæ N. de Parocchia ... hujus Diœcesis Herbipolensis, quod ipsis aliàs scientibus se tertio Consanguinitatis, vel Affinitatis gradu à communi stipite æqualiter proveniente, invicem esse conjunctos (vigore annexi Schematis) non quidem sub spe facilius obtinendi dispensationem, sed solum fragilitate carnis devicti sese carnaliter cognoverint. Cum autem, nisi matrimonium inter eos contrabatur, dicta mulier diffamata, & innupta remaneret, gravioraque exinde scandala possent verisimiliter exoriri, cupiunt matrimonialiter invicem copulari. Sed quia obstante prædicto impedimento

dimento desiderium suum hac in parte adimplere non possunt absque speciali gratia dispensationis; Idcirco humiliter supplicant Oratores (qui reverà pauperes existunt) quatenus Celsitudo Vestra secum, ut publicè servatâ formâ Conc. Trid. matrimonium invicem contrahere, ac in eo postmodum remanere liberè & licitè valeant, Clementissimè dispensare, prolémque susceptam (si adsit) ac suscipiendas legitimas decernere dignetur. Quam gratiam Deus &c.

Quando verò copula præhabita fuit sine notitia impedimenti, sic proponitur Supplicatio:

Exponitur.... Quòd ipsi aliàs ignorantes aliquod impedimentum inter eos existere, quò minùs possent matrimonialiter copulari, carnis fragilitate devicti se carnaliter cognoverint; ex tunc verò æd eorum pervenerit notitiam, se 3tio, & 4to Consanguinitatis gradibus esse conjunctos, vel affinitatis gradibus se attinere (prout liquet ex annexo Schemate) Cùm autem, nisi matrimonium inter eos contrahatur, dicta mulier....

Si verò præcessisset copula cum spe faciliùs obtinendi dispensationem, ita supplicandum esset:

Ex-

Exponitur Quòd ipsis aliàs scientibus se 3tio Consanguinitatis gradu æquali esse conjunctos, sub spe faciliùs obtinendi dispensationem sese carnaliter cognoverint.

Si una tantùm pars v. g. Orator sub tali spe peccâset, sic exprimi posset: Quòd ipsis aliàs scientibus se . . . esse conjunctos (vel se attinere) præfatus Orator sub spe faciliùs obtinendi dispensationem, Oratricem, similem spem non habentem, carnaliter cognoverit. Cum autem...

Ex Causa: Propter infamiam mulieris, ortam ex suspecta conversatione.

Exponitur Quòd ipsi aliàs scientes, se 3tio & 4to Consanguinitatis gradibus invicem esse conjunctos (vel affinitatis gradibus se attinere) non quidem sub spe faciliùs obtinendi dispensationem, insimul familiariter conversati sint, carnali tamen copulâ inter eos minimè subsequatâ; & nihilominus orta sit suspicio, licet falsa, quòd ipsi Oratores se carnaliter cognoverint. Cum autem præmissa publica existant, & nisi matrimonium inter eos contrahatur, dicta Oratrix diffamata, & innupta remaneret, graviâque exinde scandala possent verisimiliter exoriri, hinc cupiunt. . . .

Si

Si verò Oratores ignonârint impedimentum, vel si familiaris conversatio habita fuerit sub spe facilitandæ dispensationis, proceditur ut in *Causa præcedenti*.

Ex Causa: Propter matrimonium bonâ fide contractum pro utroque foro.

Exponitur Quòd ipsi aliàs ignorantes aliquod impedimentum inter sese existere, quò minus possent invicem matrimonialiter copulari, matrimonium inter se per verba de præsentì publicè, factis proclamationibus, juxta formam Concilii Trid. nullòque detecto impedimento contraxerint, & carnali copulâ consumârint. Postmodum verò ad eorum pervenerit notitiam, eos tertio, & quarto consanguinitatis gradibus esse conjunctos, vigore Schematis hìc annexi; propter quod à carnali copula abstinuerunt (vel nihilominus in eadem perstiterunt.) Cum autem Oratores prædicti (qui reverà pauperes existunt) in hujusmodi matrimonio remanere non possint absque speciali gratia dispensationis; & si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala possent verisimiliter exoriri; Idcirco supplicant...

Si verò malâ fide, & cum scientia impedimenti contraxerint, in facie Ecclesiæ, vel
clan-

clandestinè, cum, vel sine spe facilitandi dispensationem, & à quo tempore, id omne deberet exprimi hâc, vel simili ratione :

Quòd ipsi aliàs scientes se 3tio Consanguinitatis gradu invicem esse conjunctos, non quidem cum spe faciliùs obtinendi dispensationem, jam ante annos sex, vel ultra, matrimonium inter se per verba de præsenti, servatis servandis in facie Ecclesiæ, vel clandestinè, & defactò contraxerint, & carnali copulâ consummârint. Cum autem Oratores.... & si divortium inter eos fieret...

Quando demum super impedimento publicæ honestatis, vel cognationis spiritualis petitur Dispensatio ex prædicta Causa copulæ, vel infamiæ, sic exprimi solet:

Exponitur Quòd ipsis aliàs scientibus inter sese impedimentum publicæ honestatis existere, ex eo proveniens, quòd Orator sponsalia per verba de futuro cum Oratricis Matre, vel Sorore, ad præsens defunctâ (vel adhuc vivente) contraxerit, quæ sponsalia deinde de mutuo sponsorum consensu, vel ex alia causa dissoluta fuerunt; Orator prædictus non quidem sub spe...

Quòd ipsis aliàs scientibus impedimentum cognationis spiritualis inter sese existere, ex eo

C

pro-

proveniens, quòd dictus Orator prolem Oratricis, ex alio viro susceptam, de sacro fonte levârit, non quidem sub spe.... Oratricem cognoverit. Cum autem....

Modus supplicandi pro **Dispensatione super publico impedimen-** **to Criminis Neutro machinante, pro utro-** **que foro potest esse talis.**

Exponitur.... pro parte devotorum Oratorum Joannis N. & Luciae N. Diœcesis Herbip. de Parochia N. quòd aliàs constante matrimonio inter ipsam Oratricem, & ejus virum præfunctum, Oratores ipsi carnis fragilitate devicti, datâ sibi invicem fide de matrimonio inter se, post obitum viri præfati contrahendo, se carnaliter cognoverint; Postmodum autem Oratricis maritus prædictus (neutro tamen in ejus mortem machinante) sicut Domino placuit, ab humanis decesserit. Cum autem, nisi matrimonium inter dictos Oratores contraheretur, Oratrix diffamata, & innupta remaneret, graviâque exinde scandala possent verisimiliter exoriri; cupiunt matrimonialiter copulari; sed stante impedimento.... Supplicant igitur...

Si

Si verò impedimentum sit occultum, Dispensatio petenda est juxta modum infra Cap. VII. præscriptum.

Subjungitur Formula Supplicationis pro obtinenda apud Ordinarium Dispensatione super impedimento occulto, pro solo foro interno.

Reverendissime ac Celsissime
S. R. I. Princeps, Domine Domine
Clementissime.

EXponitur humiliter Reverendissimæ Celsitudini Vestræ pro parte devotæ Oratricis Titæ, Diœcesis Herbip. quòd ipsa ignara impedimenti, præmissis denuntiationibus, in facie Ecclesiæ bonâ fide contraxerit matrimonium, illudque successivè consummaverit, susceptâ etiam exinde prole (si adsit) cum viro, à cujus fratre, vel filio antea fornicariè fuerat cognita. Cum autem dicta Oratrix ob impedimentum Affinitatis ex prædictis proveniens, quòd occultum est, in eo matrimonio remanere non possit absque gratia dispensationis: Et si divortium inter eos fieret, gravia exinde scandala verisimiliter essent oritura; hinc cupit à præmissis, de quibus

C 2

bus

bus summè dolet, absolvi, & secum super impedimento ad remanendum in dicto matrimonio dispensari. Quare Celsitudini Vestræ humillimè supplicat, ut ei super his de maturo remedio providere dignetur, eòquòd absque periculo incontinentiæ, vel gravis infamiæ dispensatio protrahi non valeat ...

Formula Brevior super eodem argumento.

Sempronia Diœcesis Herbip. ignara impedimenti, in facie Ecclesiæ, & præmissis denuntiationibus, bonâ fide contraxit matrimonium cum viro, à cuius fratre, vel filio prius carnaliter fuerat cognita. Quare cum absque scandalo separari non possint, & donec Dispensatio à Sede Apostolica adveniet, periculum incontinentiæ, aut gravis diffamationis subesset, marito putativo impedimenti planè inscio; Hinc supplicat humiliter pro ceteri remedio Dispensationis super huiusmodi impedimento penitus occulto

Formula Supplicationis pro Dispensatione super impedimento occulto, etiam ante contractum matrimonium, in casu extraordinario.

Reve-

Reverendissime, ac Celsissime..

Cajus Diœcesis Herbipolensis, postquam Titiam carnaliter cognoverat, ignarus impedimenti sponsalia de futuro contraxit cum Sempronia sorore; & ad nuptias publicè celebrandas diem jam determinavit, convivium indixit, hospites invitavit, cunctâque alia jam præparavit. Quare cum impedimentum, in cuius notitiam modò devenit, sit omninò occultum, & donec Dispensatio à Sede Apostolica adveniat, nuptiæ sine gravi diffamationis periculo, ex variis suspicionibus proveniente, ac sine scandalis exinde orituris, differri nequeat; Idcirco humilimè supplicat Celsitudini Vestræ pro Clementissimo remedio Dispensationis. Quam gratiam Deus &c.

CAPUT VI.

Quid Parochus advertere debeat, quando ejusdem Parochiani instant pro impetranda Dispensatione, quæ in Curia Romana expedienda est?

E

I.

X præmissis Parochus satis informatus erit, in quibus casibus, & ex quilibet causis pro sollicitanda dispensatione

fatione ad Celsissimum Dominum Ordinarium recurrendum sit. Extra hujusmodi casus remedium dispensationis quærendum est apud Sedem Apostolicam. Et quamvis ex diversis motivis consultum videatur, ut Parochus Oratoribus declaret gravitatem præcepti Ecclesiastici, matrimonium in certis gradibus, & inter certas personas prohibentis; Si tamen ad evitandum notabile incommodum spirituale, vel temporale expediens ipsis credatur beneficium dispensationis, atque ad præstanda ea, quæ necessaria sunt, promptos sese exhibeant, Pastoris sui ope omnino destituendi non sunt; sic enim *detrahendum est aliquid severitati, ut majoribus sanandis Caritas sincera subveniat.* S. August.

2. Ne autem Oratores sumptibus forte superfluis graventur, & Rescripta ipsa ex variis vitiis nullitati reddantur obnoxia, præsertim ex defectu debitæ commissionis, sive sollicitationis, prout experientiâ satis cautum est; Hinc denuò monentur Parochi, & Confessarii, à quibus sanè tam exacta rei notitia exigere non potest, ut pro re nata desuper consulant Virum prudentem, integrum, ac hujus materiæ practicum: Vel ad ipsum Dominum Vicarium in Spiritualibus Generalem, utpote à quo tum Testimonium Paupertatis, tum informatio super precum veritate, & Executio Dispensationum Apostolicarum fieri debet; Vel denique ad Curiam Episcopalem,

lem, per relationem, seu supplicationem in scriptis recurrant, cum fiducia, quod negotium omni charitate suscipiendum, & pro casus, accircumstantiarum exigentia, consilio, & operâ in viam rectam dirigendum sit.

3. Præ primis verò nosse debet Parochus, super quibus impedimentis, & ex quibus Causis dispensare soleat Summus Pontifex, vel ejusdem Dataria (quæ à Data supplicationum, sive litterarum Apostolicarum nomen accepit) tum ut eo citius Oratoribus, qui ad dispensationem inhabiles reperiuntur, vanam spem, & recursum inutilem adimat: tum ut in casu habili relationem, sive informationem suam solide instituere possit.

4. Sciendum itaque est, quod in Curia Romana dispensetur super impedimento Consanguinitatis, & Affinitatis in gradu 2do mixto cum 3tio vel 4to, ex omnibus quidem illis causis, quæ superius in Cap. II. expositæ sunt, ut plurimum verò pro muliere viginti quatuor annorum, & ultra: ad sedandas inimicitias, pro confirmatione pacis pro muliere indotata: Ob angustiam loci, propter incompetentiam dotis: ac demùm propter copulam: & propter infamiam.

5. Verùm quæcunque ex causis prædictis allegetur, (exceptis solum copulâ & infamia) solvenda est Dataria quædam Compositio, uti vocatur, sive taxa, adeo ut nunquam

concedatur Dispensatio in forma pauperum, vel sine taxa solita, licet Oratores reipsa essent pauperes, nisi ob modo dictas duas causas, scilicet ob præcedendam copulam, & propter infamiam Oratricis : In his enim solis casibus Sum. Pontifex misericordiâ motus erga fœminas pauperes, graviter prostitutas, vult consulere earundem honori, & prævertere scandala, & incommoda, mediante matrimonio per gratuitam dispensationem contrahendo; injuncta tamen pœnitentiâ salutarî, & præviâ absolutione à pœna per incestum incursâ. Unde ex illo, quod occasione hujusmodi Dispensationis expendi solet, Dataria Apost. nihil percipit, sed totum cedit in mercedem Officialium Curiaë, Scriptorum, ac Sollicitantium, in francationem litterarum, provisionem Cambii, & jura Notarii instrumentum super executione confidentis.

6. In 2do verò gradu æquali Consanguinitatis, vel Affinitatis Sum. Pontifex regulariter non dispensat, nisi cum Magnatibus, ac Nobilibus, seu ex honestis Familiis oriundis; idque ex certis rationalibus causis, vel, uti ajunt, sine causa, scilicet sine aliqua ex recensitis; sed cum onere notabilis taxæ in causas pias applicandæ, cujus quantitas ex ratione bonorum, quæ Oratores possident, regulam accipere solet. Cum miserabilibus tamen personis in forma pauperum ex charitate

te dispensatur in prædictis solum duobus casibus, ubi nempe præcessit copula inter Oratores, vel ubi infamia sponsæ secuta est ex suspecta conversatione; injuncta tamen semper gravi poenitentia, arbitrio Executoris determinanda, & cum absolutione in utroque foro ab incestus reatu, & excessibus commissis. Quæ omnia tamen procedunt in supposito, quod copula, vel conversatio suspecta non fuerit habita sub spe facilius obtinendi dispensationem, ut proinde Oratores super exclusionem hujusmodi spei, vel intentionis, juramentum ante executionem Litterarum Apostolicarum præstare teneantur.

7. Quodsi Oratores sint nobiles, & pauperes, ac desiderent dispensationem in forma Pauperum, sufficit dicere, quod sint ex honestis familiis, & ex suo labore & industria vivant, & quod ob copulam, vel conversationem Oratrix diffamata, & innupta remaneret.... in quo casu non imponitur poenitentia, sed cum aliqua compositione dispensatur.

8. Quando Consanguinitas, vel Affinitas ex copula licita, attingit primum gradum lineæ transversæ, ita ut Oratores sint conjuncti in gradu 1mo & 2do, vel in 1mo, & 3tio, dispensatio ordinariè raro conceditur; idque solum inter Principes, ac personas illustres, ex causa publicæ utilitatis. Quamvis

experiētiā constet, quòd etiam pauperibus
 nonnunquam concessa fuerit, licet cum mag-
 na difficultate, & nonnisi in concursu causa-
 rum valdè gravium, quales erant, si matri-
 monium jam fuerat nulliter contractum, præ-
 fertim in hæresi, quando imminebant publica
 scandala, graves inimicitiae, periculum mor-
 tis, vel probabilis timor transitus ad sectam
 heterodoxorum, in iis præsertim locis, ubi
 Oratores à Sectariis undique circumsepti ha-
 bitabant. Similis causa est, quando Oratores
 notati sunt aliquā specie infamiae, quā in Re-
 publica à reliquorum commercio arceri so-
 lent, prout sunt Liectores, eorumque liberi,
 ac similis notæ personæ; Ubi tamen semper
 accedere debet diffamatio Oratricis, per co-
 pulam, vel suspectam conversationem.

9. In causa itaque, quo petitur dispensatio
 super 1mo & 2do gradu Affinitatis ortæ ex
 copula licita, vel illicita, provenientia ejus-
 dem Affinitatis luculenter exprimenda est,
 hac ratione; Sed quia Oratores 1mo & 2do
 affinitatis gradibus se attinent, ex eo provenien-
 tibus, quòd Orator prius uxorem habuerit v. g. ma-
 terteram Oratricis, prout patet ex annexo schemate.
 Si orta sit ex copula illicita, & notoria: Sed
 quia primo affinitatis gradu se attinent, ex eo prove-
 niente, quòd Orator matrem, vel sororem Oratri-
 cis adhuc in vita superstitem, (vel jam defunctam)
 carnaliter cognoverit, desiderium suum adimplere
 non possunt.

10. Porro distinguendum est inter ipsam dispensationem, & mandatum de dispensando. Per primam Papa *in forma gratiosa* actu dispensat, & impedimentum immediate tollit. Per secundum verò non dispensat ipse, nec impedimentum removet, sed dispensari mandat *in forma commissaria*, cognita prius precum veritate. Atque hic est modernus stylus Curiae circa Dispensationes Matrimoniales, quòd Papa actu, & immediate non dispenset, sed alteri deleget vices suas per Litteras Apostolicas, destinando eidem mandatum de dispensando Authoritate Apostolica, si narrata vera esse repererit. Unde licet Oratores obtinuerint à Summo Pontifice mandatum de dispensando, non poterunt tamen matrimonium licite, & valide contrahere, donec Delegatus Apostolicus, Officialis Celsissimi Domini Episcopi, (quo nomine in his partibus venit Vicarius in Spiritualibus Generalis) praevia informatione, quòd preces veritate nitantur, cum effectu dispenset.

11. Dum igitur Parochiani, ad contrahendum matrimonium impediti, apud Parochum suum instant pro gratia dispensationis opportunè procuranda, is, negotio rite examinato, & causà bene perpensâ, si ita in Domino ei videbitur, casum referre poterit ad Curiam Episcopalem hac ratione, v. g. si Oratores sint Consanguinei in 2do gradu æquali, & pro Causa dispensandi alleganda sit Copula inter Oratores habita: Reve-

Reverendissime ac Celsissime...

Andreas N. & Margarita N. Diœc. Herb. de Paroch. vel Eccl. Filiali N. scientes (vel ignorantes) se 2do gradu æquali Consanguinitatis esse conjunctos, (prout colligitur ex annexo Schemate Consanguinitatis) non quidem sub spe facilitandi dispensationem, carnaliter invicem peccaverunt. Cum autem, nisi matrimonium inter eos contrahatur, dicta Margarita diffamata, & innupta remaneret, graviusque exinde scandala verisimiliter orirentur; Oratores verò suum invicem contrahendi desiderium adimplere non possint absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Hinc humillimè supplicant, quatenus Reverendissima Celsitudo Vestra Suo in Curia Romana Administro mandare clementissimè dignetur, ut Oratoribus prædictis (qui reverà pauperes, & miserabiles existunt, ac de suo labore, & industria tantum vivunt) gratiam Dispensationis, subministratis per Oratores sumptibus, opportunè procuret. Quam gratiam Deus &c.

Reverendissimæ Celsitudinis Vestræ
Carlstadii die 10. Jan. 1733.

Submississimus Capellanus
Joannes Georgius Ruperti,
Parochus ibidem.

Si verò Dispensatio petenda sit propter *In-*
famiam Oratricis, Relatio paucis mutatis, in
hanc formam redigi potest:

Jacobus N. & Catharina N.... scientes
(vel ignorantes) se 2do & 3tio Affinitatis
gradibus attinere (prout constat è Schemate
Affinitatis hìc annexo) absque intentione fa-
cilitandi dispensationem, ita familiariter invi-
cem conversati sunt, ut quamvis inter eos copula
secuta non fuerit, orta tamen sit suspicio, licet
falsa, quòd ipsi Oratores se carnaliter cognove-
rint. Cum autem, nisi matrimonium inter eos
contrabatur, dicta Catharina diffamata, &
innupta maneret, graviàque exinde scandala
verisimiliter orirentur; Oratores verò suum
hàc in parte desiderium adimplere non possint abs-
que Sedis Apost. Dispensatione. Hinc....

Quodsi Dispensatio in 2do, & 3tio gradu
peteretur ex aliis Causis, in quibus locum
non habent Absolutio, Pœnitentiæ, ac for-
ma Pauperum, v. g. ob angustiam loci, prop-
ter ætatem superadultam Sponsæ &c. modus
referendi facile erui poterit ex Cap. præce-
denti.

Ut autem Lectori majus adhuc lumen af-
fulgeat de vero sensu, & mente Pontificis
dispen-

dispensantis, subjungimus aliquot Rescripta, seu Litteras Apostolicas super hac materia, & primò quidem Bullam, seu Mandatum de dispensando super impedimento 2di, & 3tii graduum Consanguinitatis, vel Affinitatis propter copulam, in forma Pauperum.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei,
Dilecto Filio Officiali Venerabilis Fratris nostri Episcopi Herbipolensis Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Oblata nobis nuper pro parte Dilecti filii Laurentii Hammer Laici, & Dilectæ in Christo filiae Magdale-næ Rotbin mulieris Herbipolensis Diœcesis. petitio continebat, quòd ipsis aliàs scientibus, se 2do & 3tio à communi stipue provenienti-bus Consanguinitatis gradibus esse conjunctos, Laurentius prædictus, non quidem peccandi datâ operâ, ut crimine admissò hæc causa fo- ret, Nos & Sedem Apostolicam ad misericor- diam, & gratiam erga ipsos faciles reddendi, sed solum vesanâ libidine victus Oratricem cog- novit; Cum autem, sicut eadem petitio subjunge- bat, nisi matrimonium inter eos contrahatur, dicta mulier innupta, & diffamata remaneret, graviâque exinde scandala possent verosimiliter exoriri; Cupiunt propterea invicem matrimo- nialiter

nialiter copulari. Sed stante impedimento huiusmodi desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare iidem, qui orthodoxæ fidei cultores verè existunt, & sub obedientia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vivunt, viveréque & mori intendunt, Nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus eis in præmissis opportunè providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem, & eorum quemlibet à quibusvis Excommunicationis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis Sententiis, Censuris & Pœnis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium tantum consequendum, harum serie absolventes, & absolutos fore censentes, discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus deposita per te omni spe cujuscunque muneris, aut præmi, etiam sponte oblata, à quo te omninò abstinere debere mandamus, de præmissis te diligenter informes, & si per informationem eandem preces veritate niti repereris, super quo conscientiam tuam etiam oneramus, eosdem qui pauperes & miserabiles existunt, & de suis labore, & industria tantum vivunt, imprimis ab invicem separe: Deinde si veniam à te petierint humiliter, impositâ prius
pro

pro modo culpæ arbitrio tuo pœnitentiâ salu-
tari, & recepto ab eis juramento, quòd talia
deinceps non committere, neque committenti-
bus præstabunt consilium, auxilium, vel fa-
vorem, quòdque sub spe facilius habendæ dis-
pensationis hujusmodi incestum hunc non com-
miserint, ipsos ab incestûs reatu, & excessi-
bus hujusmodi in utroque foro Auctoritate
nostrâ hac vice duntaxat absolvas in forma
Ecclesiæ consueta. Demùm si tibi expediens
videbitur, quòd dispensatio hujusmodi sit eis
concedenda, neque scandalum sit ex ea oriturum,
super quo dictam conscientiam tuam onera-
mus, tunc cum eisdem postquam in separatio-
ne prædicta arbitrio tuo perseveraverint, &
dummodo illa propter hoc rapta non fuerit,
ipsique Orthodoxæ fidei cultores verè exi-
stant & sub obedientia Sanctæ Romanæ Ec-
clesiæ vivant, viveréque, & mori intendant,
ac pauperes & miserabiles existant, & de
suis labore, & industria tantùm vivant, ut
præfertur, quòd impedimento Tertii Consan-
guinitatis gradûs hujusmodi, ac Constitutio-
nibus, & Ordinationibus Apostolicis, cæte-
risque contrariis nequaquam obstantibus,
matrimonium inter se publicè servatâ formâ
Concilio Tridentini contrahere, illudque in fa-
cie

cie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere liberè, & licitè valeant, Auctoritate nostrâ dispenses: Distantiam verò secundi gradûs prædicti eis non obstare declares; Prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam exinde legitimam nuntiando. Volumus autem, quòd si spretâ monitione nostrâ hujusmodi aliquid muneris aut præmii occasione præmissorum exigere, aut oblatum recipere temerè præsumpseris, excommunicationis latæ sententiæ pœnam incurras, eâque tam diu innodatus existas, donec à Sede prædictâ absolutionis beneficium merueris obtinere, & nihilominus absolutio, & dispensatio per te faciendæ prædictæ nullius sint roboris, vel momenti. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo septingentesimo trigesimo secundo, Idibus Decembris Pontificatûs nostri anno tertio.

Præmissæ Litteræ vocantur Bullæ, quæ expediuntur sub plumbeo Sigillo pendente ex filo canabis; sed Litteræ Dispensationis super 1mo vel 2do gradu expediuntur in forma Brevis, sub annulo Piscatoris.

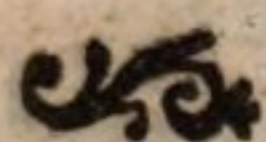
Rescriptum super Dispensatione Propter infamiam ejusdem ferè styli est, præterquam
D quòd

quòd in Narrativa sequens differentia reperiatur :

Oblata petitio continebat, quòd ipsi aliàs scientes se 2do Consanguinitatis, vel Affinitatis gradu esse conjunctos, vel attinere.... insimul conversati sunt, carnali tamen copulâ inter eos minimè subsecutâ ; Et nihilominus orta est suspicio, licet falsa, quòd se carnaliter cognoverint. Cum autem nisi matrimonium inter ipsos contrabatur, mulier diffamata, & innupta remaneret, graviâque exinde scandala verosimiliter orirentur

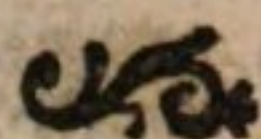
Litteræ Apostolicæ pro Dispensatione ob angustiam loci.

Clemens Episcopus Servus Servorum Dei,
Dilecto Filio Officiali Ven. Fratris nostri Episcopi Herbipolensis Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Oblata nobis nuper pro parte dilecti filii Damiani N. Lai-
ci, & dilectæ in Christo filiæ Hedwigis N. mulieris Herbip. Diœcesis ex loco Carbach ortorum petitionis series continebat ; Quòd cum dicta Hedwigis in d. loco propter illius angustiam, virum non consanguineum, vel affinem paris conditionis, cui nubere possit, inve-

invenire nequeat, cupiunt præfati invicem matrimonialiter copulari; Sed quia secundo, & quarto à communi stipite provenientihus Consanguinitatis gradibus invicem sunt conjuncti, desiderium eorum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ dispensatione. Quare iidem nobis humiliter supplicari fecerunt, quatenus eis in præmissis de opportuna dispensationis gratia providere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur eosdem, & eorum quemlibet à quibusvis excommunicationis harum serie absolventes, ac certam de præmissis notitiam non habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati Discretioni tuæ, de qua in his specialem in Domino fiduciam obtinemus, per Apost. Scripta mandamus, quatenus te de præmissis diligenter informes, & si preces veritate niti repereris, tunc cum eisdem, quòd impedimento tertii gradus hujusmodi, ac constitutionibus .. non obstantibus matrimonium contrahere.. valeant, auctoritate nostrâ dispenses. Distantiam verò secundi gradus præfati eis non obstare declares, prolem suscipiendam exinde legitimam nunciando . . . Datum.

Præsentatis itaque Executori litteris in Originali, compertoque eas omni vitio carere,

rere, nec non preces inibi contentas veritate niti, proceditur ad executionem earundem, actualiter dispensando, per expeditionem similis tenoris:

*Reverendissimi, ac Celsissimi
Episcopi S. R. I. Principis Herbipolensis in
Spiritualibus Vicarius Generalis, & ad
infra scripta Delegatus Apostolicus.*

UNiversis & singulis præsentes inspecturis notum facimus atque testamur, qualiter nuper coram Nobis pro parte Joannis ... & Margaritæ ... hujus Diœcesis exhibitæ & præsentedæ fuerint Litteræ Apostolicæ in Charta Pergamena scriptæ plumbeo pendente Sigillo ex cordula fili canabis more Romanæ Curia, non vitiatæ, non cancellatæ, non abrasæ, neque in aliqua earum parte suspectæ, sed omni prorsus vitio, & suspicione carentes, quas cum omni, quæ decuit, veneratione recepimus. Post quam quidem litterarum præsentationem, & receptionem fuimus pro parte prædictorum Joannis, & Margaritæ, cum instantia requisiti, quatenus ad executionem earundem, & in eis contentorum procedere deberemus; Nosque attenta earum formâ post summariam de-
super

super captam informationem reperimus, dictos Joannem, & Margaritam inter se secundo & tertio Consanguinitatis gradibus invicem esse conjunctos, dictamque Margaritam propter hoc raptam non fuisse, omniaque in dictis litteris exposita & narrata, fuisse & esse vera, ac veritate fulciri. Idcirco postquam ambo juramentum præstiterint in manus proprii Parochi, quod non sub spe facilius à Summo Pontifice habendæ hujusmodi dispensationis, familiaritatem quâ inter se usque ad diffamationem gravem hætenus conversati fuerunt, studiosè procuraverint, ipsos in utroque foro absolvimus, & aliâ pœnitentiâ salutari ipsis impositâ, cum sæpè dictis Joanne & Margarita, ut matrimonium inter se publicè servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Ecclesiæ solemnizare, & in eo postmodum remanere liberè & licitè possint, Apostolica Auctoritate Nobis concessa, & qua in hac parte fungimur, impedimento secundi & tertii Consanguinitatis seu Affinitatis gradûs prædicti, ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, aliisque contrariis nequaquam obstantibus, quæ idem Sanctissimus Dominus Noster in præfatis litteris suis voluit non ob-

D 3

stare,

stare, dispensandum duximus, prout præsentium tenore dispensamus; distantiam verò secundi & tertii gradus antedicti non obstare declaramus, prolem susceptam, siqua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo. In fidem præmissorum omnium præsentibus manu propria subscripsimus, ac per Secretarium Vicariatus expediri iussimus. Herbipoli Tertio Calendas Decembris 1732.

Philippus Braun, *Vicar.*
Orlis Herbipol. ad præmissa
Delegatus Apostolicus.

Joannes Philippus Papius,
Judic. Vicar. Assess. & Secr.

Demùm si Delegatus Apostolicus animadverteret, ab Oratoribus aliquid in Supplicatione subreptitiè omissum, vel obreptitiè expressum, puta si error circa gradum, vel falsitas circa Causam finalem, aut vitium simile commissum fuisset, tunc ad executionem dispensationis procedere non potest, nisi præviè obtentâ novâ gratiâ revalidatoriâ, quæ vocatur *Perinde valere*, cujus effectus est, sanare, & revalidare Litteras prius nulliter obtentas, ita ut gratia perinde valeat, ac si valida fuisset tempore primæ impetrationis.

CAPUT

CAPUT VII.

Methodus Practica Sac. Pœnitentiariæ circa Dispensationes Matrimoniales.

I.

Sacra Pœnitentia Apostolica super Impedimentis matrimonii Jure Ecclesiastico tantum dirimentibus ex justa causa dispensat pro solo foro interno, idque tam in contrahendo, quàm contracto matrimonio, dummodò impedimentum sit occultum. Quando verò impedimentum dicatur occultum ad effectum, de quo agitur, videatur supra Cap. I.

2. Ex iisdem causis S. Pœnitentia dispensat pro foro interno, ex quibus Pontifex, vel Episcopus dispensare solet pro foro externo. Plerumque tamen occurrunt sequentes: Periculum scandalorum, revelationis impediementi, perseverantiæ in peccato, prostitutionis vel diffamationis mulieris, periculum inimicitiarum, aut alterius damni spiritualis.

3. Quia Dispensatio à S. Pœnitentia conceditur solum pro foro conscientiae, & in Sacramentali Confessione, nec aliàs suffragatur;

gatur; hinc si contingeret post matrimonium invim hujusmodi dispensationis contractum, ut impedimentum ex occulto fieret publicum, posset Ordinarius, vel Parochus, si de veritate obventæ dispensationis non haberet notitiam, eos ob scandalum separare à cohabitatione, donec aliunde dispensationem pro foro externo obtinuerint. Quamvis prædicti conjuges non peccarent, si tempore separationis, remoto scandalo, uterentur matrimonio, cum per secretam Dispensationem impedimentum prius occultum verè fuerit sublatum pro foro animæ.

4. Advertendum autem est, quòd si post matrimonium jam contractum per aliquem, vel aliquos denuntietur impedimentum, quod eousque remanserat occultum, Parochi non debeant esse faciles ad illud publicandum per notoriam separationem, sed silentio imposito denuntianti seu denuntiantibus, factâque secretâ separatione, si conjuges sint in mala fide, fatagant ipsis providere de opportuno remedio.

5. Monentur autem denuò Domini Parochi ac Confessarii, ut similibus casibus quamprimùm recurrant ad promptam benignitatem Reverendissimi Ordinariatûs, relictis ambagibus, quibus in circuitu ambulando non rarò multum temporis & sumptûs impenditur, non absque præjudicio animarum, &
cum

cum periculo nullitatis gratiæ obtentæ, ob defectum debitæ expositionis eorum quæ necessario exprimenda erant. Referant itaque Casum teſtis nominibus cum ſuis qualitatibus, & circumſtantiis ad rem pertinentibus, nec non cum cauſa diſpenſandi, juxta modum inferius exhibendum.

6. Potiſſimum verò exprimere oportet 1. Impedimentum in ſpecie, ejusque gradum. 2. Si Oratores plura habeant impedimenta occulta, omnia exprimenda ſunt in eadem ſupplicatione. 3. Cauſa diſpenſandi & quidem una ex prædictis afferenda. 4. An matrimonium jam ſit contractum, bonâ vel malâ fide? An cum ſpe facilius obtinendi diſpenſationem? in facie Eccleſiæ, & præviis Denuntiationibus? 5. Circa cognationem ſpiritualẽ occultam exprimi debet, an ſit filiation, vel compaternitas ex Baptiſmo, vel Confirmatione, ſimplex, vel duplicata, & quare ſit occulta? 6. Circa impedimentum Criminis, an cum, vel ſine machinatione utriusque vel alterutrius contigerit. Nomina autem & Cognomina Oratorum merito reticentur.

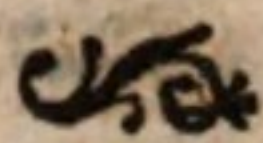
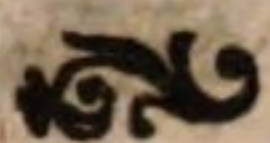
7. Notandum inſuper eſt, quòd falſitas, & error circa cauſam finalem, & principalem eodem modo vitient, ac ſubreptitiam reddant diſpenſationem pro foro interno, ſicut pro externo; ſufficiat autem ſi Cauſa veriſ-

cetur eo tempore, quo Confessarius Litteras mandat executioni.

Formula Supplicationis pro Dispensatione super impedimento af- finitatis in primo gradu lineæ rectæ, post contractum matrimonium.

Reverendissime, ac Celsissime
S. R. I. Princeps....

EXponitur humiliter Reverendissimæ
Celsitudini Vestræ pro parte devoti
Oratoris Titii, quod ipse aliàs conscius (vel
ignarus) impedimenti, matrimonium per ver-
ba de præsentī in facie Ecclesiæ contraxerit,
& successivè consummarit cum muliere, cujus
matrem antea carnaliter cognoverat. Cum
autem dictus Orator ob Affinitatis impedi-
mentum ex prædictis proveniens (quod oc-
cultum est) in eo matrimonio remanere non
possit absque speciali gratia dispensationis;
Et si divortium inter eos fieret, scandala
exinde verisimiliter exorirentur, desiderat de
præmissis, de quibus summè dolet, absolvi,
& secum super impedimento dispensari, pro-
lémque susceptam (siqua sit) legitimari.
Quare Celsitudini Vestræ humiliter supplicat,
ut

*ut ei super his de opportuno remedio provide-
re dignetur. Quam gratiam &c.*

*Reverendissimæ Celsitudinis
Vestræ*

Kizingæ 16. Januarii, 1733.

Submississimus Capellanus.

*Joannes Schober, Decanus
ac Parochus ibidem.*

Si verò Parochus, ob casus contingen-
tiam, consultum duceret, etiam suum & Pa-
rochiæ nomen occultare, poterit supplica-
tionem non subscriptam committere alicui
amico, Herbipoli commoranti ad effectum,
ut illud opportunè exhibeat, & post con-
gruum tempus pro expeditione instet, eam-
que illi transmittat.

**Formula brevior pro Di-
spensatione super impedimento
prædicto.**

*Reverendissime, ac Celsissime
S. R. I. Princeps.*

T

*Itius, conscius (vel ignarus) impedi-
menti contraxit in facie Ecclesiæ ma-
trimo-*

trimonium cum muliere, cujus matrem (vel filiam, vel sororum) antea carnaliter cognoverat; Quare cum absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillimè supplicat pro opportuno remedio Dispensationis. Quam gratiam &c.

Supplicatio super eodem
impedimento ante contractum matrimonium, sive ad contrahendum.

Reverendissime, ac Celsissime
S. R. I. Princeps...

EXponitur humiliter Reverendissimæ Celsitudini Vestræ, quòd Cajus Orator, postquam carnaliter cognovisset Titiam, bonâ fide tractatum postea habuit de contrahendo matrimonio cum Sempronia sorore dictæ Titiae ignarus impedimenti affinitatis. Cum autem modò dictum impedimentum sit occultum, Tractatus verò publicus, & nisi ad effectum deducatur, scandala exinde verisimiliter sint exoritura; hinc cupit Orator ad vitanda scandala, & pro conscientiae suæ quiete de præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum dispensari. Quare Celsi-

*Celsitudini Vestræ humillimè supplicat, ut ei
super his de opportuno remedio providere dig-
netur. Quam gratiam &c.*

Pro simili dispensatione supplicari potest
ex aliis etiam causis, v. g. angustiae loci, æta-
tis superadultæ, incompetentiæ dotis &c.
quando impedimentum affinitatis occultum
existit.

Ut verò Parochus vel Confessarius, qui-
bus Rescripta S. Pœnitentiariæ quandoque
præsentantur ad effectum eadem exequendi,
notitiam habeat de dictarum litterarum teno-
re, & clausularum inibi contentarum sensu,
hinc visum est, hic annectere formulam dis-
pensationis super impedimento occulto affi-
nitatis in primo gradu, ex copula illicita &
incestuosa in ordine ad contrahendum matri-
monium.

Vincentius miseratione divina

Tit. S. Onuphrii S. R. E. Presbyter

*Cardinalis Petra, Pœniten-
tiarius major.*

D*iscreto Viro Confessori Magistro in
Theologia, vel Decretorum Doctore,
vel Confessario ex approbatis ab Ordina-
rio, per latorem præsentium ad infra
scripta*

scripta specialiter eligendo. (a) Ex parte Viri Latoris præsentium nobis oblata petitio continebat, quòd ipse de matrimonio contrahendo tractaverit cum muliere, quam, & cujus matrem antea carnaliter cognoverat. Cum autem sicut eadem petitio subjungebat, dicta carnalis cognitio cum præfatæ mulieris matre habita sit occulta; & nisi lator cum ducta muliere matrimonium contrahat, periculum immineat scandalorum; Ideò ad dicta scandala evitanda, & pro suæ conscientie quiete cupit per Sedem Apostolicam absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humiliter, ut sibi super hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos itaque, qui Pœnitentiariæ Domini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus inclinati, Auctoritate Apostolicâ specialiter nobis concessâ, discretionis tuæ committimus, quatenus si est ita, (b) dictum latorem auditâ prius ejus Sacramentali Confessione, (c) ac sublatâ occasione, siqua adhuc extat, amplius peccandi cum dicta mulieris matre, (d) à quibusvis sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quas quomodolibet propter præmissa incurrit, ab incestu, & excessibus hujusmodi absolvas hac vice, in forma Ecclesiæ consuetâ:

sueta: conjunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentiâ salutari, (e) ac Confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur, (f) & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. (g) Demum dummodo impedimentum præfatum sit occultum, (h) & aliud Canonicum non obstet, (i) cum eodem latore, quod præmissis non abstinentibus, matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter se publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeat, misericorditer dispenses, prolem suscipiendam exinde legitimam pronuntiando in foro conscientie, & in ipso actû Confessionis Sacramentalis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo. (k) Ita quòd hujusmodi absolutio & dispensatio latori in foro judicario nullatenus suffragentur. (l) Nullis super his testibus adhibitis, aut litteris datis, seu processibus confectis, (m) sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, (n) ita ut nullum earum exemplum extet, neque eas latori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentis litteræ suffragentur. (o) Datum Romæ apud S. Petrum sub Sigillo Officii Pœnitentiariæ, &c. Aliq

Alia Formula Litterarum Dispensationis super impedimento occulto Affinitatis post contractum matrimonium.

V Incentius . . . Discreto Viro . . . Ex parte latoris præsentium petitio continebat, quòd ipse aliàs matrimonium cum muliere, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publicè in facie Ecclesiæ contraxit, & successivè consummavit. Cum autem lator prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens in dicto matrimonio remanere nequeat absque Sedis Apost. dispensatione, ad vitanda scandala, quæ si divortium fieret inter eos, verisimiliter exorirentur, ac pro suæ conscientie quiete, cupit à præmissis, de quibus plurimum dolet, absolvi, secumque desuper dispensari. Quare supplicavit . . . Nos igitur . . . ac sublatâ occasione amplius peccandi cum dicta mulieris sorore . . . injunctâ ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentiâ salutari, ac Confessione Sacramentali semel quolibet mense per tempus arbitrio tuo statuendum . . . Demum dummodò impedimentum præfatum occultum sit, & separatio inter latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo, & ex cohabitatione de incontinentia

mentia probabiliter timendum sit, cum eodem latore, ut dictâ muliere de nullitate prioris consensûs certioratâ, sed ita cautè, ut latoris delictum nusquam detegatur, (p) matrimonium cum dictâ muliere, & uterque inter se de novo, secretè ad evitanda scandala contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeat, misericorditer dispenses. Prolem susceptam, siqua sit, & suscipiendam exinde legitimam decernendo in foro conscientiae, & in ipso actu Confessionis Sacramentalis tantum, & non aliter, nec ullo alio modo... Datum...

Inscriptio ad extra, sive Superscriptio hodie communiter ita habet: Discreto Viro Confessario ex approbatis ab Ordinario, sive proprio Latoris, (vel Latricis) Parocho ad intrascripta specialiter deputato, Salutem in Domino.

Gratis ubique. (q)

Ex Sacra Pœnitentiaria.

Sequitur Explicatio Clausularum, quas Executor præmissarum Litterarum scire, & observare tenetur.

(a) Denotantur qualitates necessariae ad hoc ut quis possit eligi Executor Litterarum

S. Pœnitentiariæ. Hodie tamen Litteræ plerumque diriguntur ad Confessarium ex approbatis ab Ordinario &c. ut proinde quivis approbatus ab Ordinario, vel alius per Litteras specialiter deputatus illas exequi possit, etsi Doctor non sit.

(b) Executor tenetur examinare pœnitentem, & videre, an preces veritate nitantur, vel vera sint narrata, scilicet an impedimentum sit occultum: an immineat periculum scandalorum: an causa finalis allegata subsistat. Sin minùs, ad executionem procedere non potest.

(c) Innuitur, quòd Confessarius absolutionem, & dispensationem dare non debeat, nisi præviâ Sacramentali Confessione.

(d) Non potest absolvi, nec dispensari Pœnitens, nisi priùs occasionem peccandi auferat, nempe proximam ac voluntariam; qualis est, si Orator cum Matre Sponsæ, vel Sorore Uxoris putatitiæ sæpiùs peccaret ex eo, quòd in eadem domo existat. &c. Itaque donec occasio actu sublata sit, dispensatio differri debet; cùm in hac materia oporteat Pœnitentibus esse rigidum ac severum. Si verò occasio foret necessaria, neque in potestate Oratoris eam auferre, tunc vel debet dilationem aliquam concedere Pœnitenti, vel remanenti in occasione remedia
illa

illa præservativa præscribere, quæ DD. subministrant.

(e) Quamvis injunctio gravis pœnitentiæ salutaris committatur discretioni Confessarii, qui ad qualitatem, statum, sexum, & ætatem Pœnitentis reflectere debet, advertendo semper, ne usquam delictum possit detegi; posset tamen esse v. g. jejunium, vel abstinencia, per sex menses semel qualibet hebdomadâ: recitatio integri Rosarii singulis septimanis per tres menses, vel per totam vitam: recitatio Psalmorum pœnitentialium: Litaniæ, aut quinquies Pater & Ave singulis diebus per unum, duos, vel tres annos: item opera charitatis v. g. largitio eleemosynæ, in subventionem pauperum, vel utilitatem alicujus Ecclesiæ, vel aliud opus pium, dummodo verè dici possit pœnitentia gravis.

(f) Proinde Pœnitens peccaret mortaliter toties, quoties in aliquo mense confiteri omitteret.

(g) Quæ clausula respicit etiam alias obligationes Pœnitentis, v. g. restitutionem de jure faciendam: vel alia peccata, quæ Pœnitens simul confessus est.

(h) Quando impedimentum dicatur occultum, videatur supra.

(i) Examinandum est, an præter impedimentum expressum, seu narratum non sit aliud, quod obstat dispensationi; nam etsi bonâ fide fuisset omissum, litteræ tamen non haberent effectum.

(kl) Si detur casus, quod impedimentum fiat ex occulto publicum, & in iudicium deducatur, gratia hujusmodi dispensationis in foro fori non suffragaretur; sed ad vitandum scandalum separatio fieri deberet, & recurrendum esset ad Ordinarium pro dispensatione in foro externo.

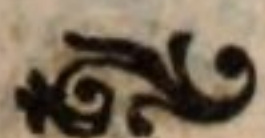
(m) Neque sine strepitu Judicii, & in sola Sacramentali Confessione; neque desuper dari debent litteræ testimoniales in forma publica.

(n) Sive laceratis, id est, quam primùm post executionem gratiæ id moraliter fieri poterit. Satisfaceret Confessarius, si litteras combureret, deleret, in flumen projiceret &c.

(o) Intellige pro foro externo; nam post executionem valor & effectus earum non tolleretur; quamvis Confessarius peccaret eas restituendo.

(p) De sensu, & adimplitione hujus clausulæ dicetur infra.

(q)

(q) Gratis ubique, id est, neque Officiales Pœnitentiariæ, nec Executores litterarum possunt aliquid exigere, vel acceptare, etiam spontè oblatum, etiam sub prætextu laboris.

10. Post Confessionem Sacramentalem factis monitionibus, ac peractis, quæ in litteris præscripta fuerunt, nec non præmissâ consuetâ absolutione, subjungat Confessarius.

Et insuper Auctoritate Apostolicâ mihi specialiter delegatâ, dispenso tecum super impedimento primi, seu secundi gradûs Affinitatis proveniente ex copula illicita à te habita cum matre mulieris, cum qua contrahere intendis, ut præfato impedimento non obstante, matrimonium cum dictâ muliere publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, consummare, ac in eo remanere licitè possis, & valeas. In Nomine Patris &c.

Insuper eâdem Auctoritate Apostolicâ prolem, quam ex matrimonio susceperis, legitimam fore, nuntio, & declaro. In Nomine &c.

Et insuper Auctoritate Apost. mihi specialiter delegatâ dispenso tecum super impedimento

mento primi Affinitatis gradus, proveniente ex copula illicita, quam cum sorore &c. tuæ putatæ conjugis antea habuisti, ut illo non obstante, renovato consensu cum præfata conjugē, matrimonium cum illa contrahere, consummare, & in eo remanere licitè valeas, & possis. In Nomine ..

Et pariter eadem Authoritate Apostolicā prolem, siquam suscepisti, & in futurum susceperis, legitimam fore decerno, & declaro. In Nomine ...

II. Quæ omnia hætenus relata casui, ubi variatio est impedimento, vel etiam Oratrici ad Pœnitentiariam, vel Curiam Episcopalem per Parochum recurrenti, mutatis mutandis, facile applicari poterunt.

Modus supplicandi pro iis, qui præcedente adulterio, & fide datâ, matrimonium contrahere desiderant, præviâ Dispensatione super impedimento criminis.

Reverendissime, ac Celsissime...

TItius, & Caja humillimi Oratores vivente adhuc primâ Oratoris conjugē se carnaliter cognoverunt, sibi que fidem
invi-

invicem dederunt, de matrimonio inter se contrahendo, si Oratoris uxor præmoriatur; quàm modò præmortuâ, neutro tamen Oratorum in ejus mortem machinante, matrimonium inter se contrahere desiderant. (a) Cùm autem impedimentum ex præmissis proveniens sic occultum, & nisi matrimonium inter eos contrahatur, (b) periculum immineat scandalorum, aut in peccato perseverantia, ideò ad hæc evitanda, & pro conscientie suæ quiete, supplicent humillimè, à præmissis, de quibus plurimùm dolent, de speciali gratia absolvi, & secum desuper dispensari. Quam gratiam &c.

Si ambo adulteri, vir & mulier, fuerint conjugati, ponatur: viventibus adhuc præcedentibus Oratorum marito, & uxore: Si verò agatur de matrimonio jam contracto dicatur: (a) matrimonium inter se publicè in facie Ecclesiæ contraxerunt. (b) Et si divortium inter eos fieret...

Modus exequendi: Insuper authoritate Apost. dispenso tecum super impedimento Criminis ex adulterio, & fide datâ proveniente, ut illo non obstante cum muliere correa (c) matrimonium publicè, servatâ formâ Concilii Tridentini contrahere, & consummare, debitumque conjugale exigere, & reddere licitè possis, & valeas. In Nomine...

Pariter eadem auctoritate prolem susceptam non tamen in adulterio conceptam) & suscipiendam legitimam fore decerno & declaro. In Nomine...

Si matrimonium jam fuerit contractum, dicatur: (c) *cum tua putata conjuge contrahere, consummare debuimque &c.*

12. Similis ratio, cæteris paribus, habenda est, quando quis, vivente uxore, matrimonium cum alia, prioris matrimonii infcia, defacto contraxit, & consummavit.

13. Quodsi verò mors primi conjugis secuta fuisset per machinationem alterutrius partis, difficulter, & nonnisi ex urgentibus causis dispensatio conceditur, maxime si mors veneno illata fuerit; Et tunc committi solet Confessario, quatenus latorem ... absolvat, injunctâ ei gravi, & longâ, quæ saltem per annum duret, pœnitentiâ, & Orationibus, ac pro modo facultatum suarum elemosynis, etiam ad celebrari faciendum aliquem numerum Missarum pro anima occisi: necnon frequentia Sacramentalis Confessionis... quodque hæredibus occisi, & aliis, quibus ipse dum viveret, subvenire forsan solebat, satisfaciat, & subveniat in eo, in quo tenetur, cautè tamen, ne se prodat... At si uterque in mortem prioris conjugis machina-

china-

chinatus fuisset, aggravari solet pœnitentia prædicta, v. g. ut singulis feriis sextis per annum jejurent, & pro anima occisi tribus diebus cujuslibet mensis orent, quinquaginta Missas, vel alium numerum celebrari faciant.. Demum dummodò omnino occultum sit, quòd uterque latorum in mortem mariti machinatus fuerit, ac planè ignoretur, quòd mors inde secuta sit, cum iisdem misericorditer dispenset &c.

14. Eadem S. Pœnitentia solet etiam dispensative subvenire iis, qui sunt impediti ad contrahendum matrimonium, eòquòd emiserint votum simplex Religionis, vel votum castitatis perpetuæ, idque per viam commutationis in alia opera pia. Ad primum quidem commutandum movetur communiter, vel ex causa incontinentiæ, sive ob stimulos carnis, propter quos vovens diffidit, se, si Religionem ingrediatur, vivere posse continenter. Et tunc à S. Pœnitentia datur commutatio ad effectum, ut possit matrimonium licitè contrahere: vel ex causa debilis complexionis, habitualis infirmitatis, ætatis gravis, vel ex quacunque alia causa, per quam vovens reddatur inhabilis ad subeunda onera Religionis, vel prudentis viri judicio diffidit, se ad illa sufferenda futurum parem; atque in his casibus fit commutatio cum conditione, dummodò vitam cœlibem ducat; quando tamen non subest periculum

incontinentiæ; nam tunc conceditur etiam ad effectum, ut matrimonium contrahere possit. Similiter dari solet commutatio mulieri voventi ingredi Religionem, si non habeat dotem sufficientem pro ingressu Monasterii, & remanendo in sæculo sit in periculo incontinentiæ.

15. Quantum ad votum castitatis, id commutatur ad effectum contrahendi matrimonium ob causam incontinentiæ, cujus periculum plerumque allegari solet, & si verè subsistat, semper sufficit, nempe si vir vel mulier vovens ita iis stimulis agitetur, ut continenter vivere nequeat. Item ad conservandam nobilem familiam: nec non si mulier, licet stimulos non patiatur, maneret in periculo amittendæ pudicitiae, utpote quia pauper, & pulchra, vel orbata parentibus existit vel etiam ob alias causas.

Formula autem supplicandi super impedimento Voti Religionis, vel Castitatis potest esse sequens:

Reverendissime ac Celsissime...

EXponitur humiliter Reverendissimæ Celsitudini Vestræ pro parte devoti Oratoris, Stephani N. vel Oratricis Sybillæ N. quòd ipse, vel ipsa aliàs votum simplex

*plex Castitatis vel Religionis ingredien-
dæ emiserit. Cum autem stimulis carnis ita
agitetur ut se continenter vivere posse diffi-
dat, pro suæ conscientiae tranquillitatis cupit
prædictum votum, ad effectum contrahendi
matrimonium, in alic pœnitentiae, ac pietatis
opera commutari. Quare &c.*

Alia Formula Brevior.

T*heodoricus N. Laicus emisit simplex
votum Religionis, vel Castitatis perpe-
tuæ: verum cum adsit, vel futurum
esse prævideat periculum incontinentiæ, nisi
nubat, supplicat humiliter, sibi votum hujus-
modi benignè commutari, ad effectum contra-
hendi matrimonium. Quam gratiam &c.*

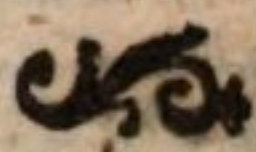
16. In sequelam præfatæ Supplicationis
solet à S. Pœnitentiaria demandari expeditio
Commutationis, ac Dispensationis in forma
sequenti & quidem primò super voto simpli-
ci Religionis:

D*iscreto Viro Confessori Salutem in Do-
mino... Ex parte viri latoris præ-
sentium... petitio continebat, quòd
ipse aliàs simpliciter vovit Religionem ingre-
di.*

di. Cum autem dictus lator continenter vivere diffidat, ideò pro suæ conscientiae quiete cupit sibi præfatum votum ad effectum contrahendi matrimonium in alia pœnitentiæ opera per Sedem Apostolicam commutari. Quare supplicavit... Nos... discretioni tuæ committimus, quatenus, si est ita, dictum latorem auditâ prius ejus Sacramentali Confessione, à mutatione propositi absolvas... Injunctâ ei pœnitentiâ salutari, sibi que votum præfatum ad hoc, ut matrimonium legitimè contrahere, & in eo debitum conjugale exigere, & reddere licitè valeat, in Sacramentalem Confessionem semel quolibet mense, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te injungenda; inter quæ sint etiam aliqua Religionis, quam ingressurus fuisset, quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, ut ea adimplens meminisse semper possit obligationis, quâ hujusmodi voto adstringebatur, prout secundum Deum ipsius saluti expedire judicaveris, dispensando commutes in foro conscientiae... Datum...

17. His itaque dispositis Confessarius Executor post ordinariam absolutionem à censuris, & peccatis subjunget:

Insuper Autoritate Apost. mihi specialiter delegatâ, ego tibi votum Religionis, quod emisi

emisisti, in opera pietatis, quæ tibi præscrip-
si, dispensanda, ad effectum licitè contrahendi
matrimonium, sive ad effectum remanandi in
vita cœlibe, commuto. In Nomine ...

Formula verò Dispensa- tionis, seu Commutationis Voti Casti- tatis talis est:

Discreto Viro ... Ex parte viri
petitio continebat, quod ipse aliàs sim-
pliciter vovit castitatem servare. Cum
autem continenter vivere posse diffidat, ideò
cupit sibi votum, præfatum, ad effectum con-
trahendi matrimonium in alia pœnitentiæ ope-
ra commutari. Quare supplicavit ... Nos ...
committimus, quatenus ... à mutatione pro-
positi absolvas ... injunctâ ei pœnitentiâ salu-
tari, sibi que votum præfatum ad hoc tantum,
ut matrimonium legitimè contrahere, & in
eo debitum conjugale exigere, & reddere li-
citè possit, dispensando commutes in ... prout
secundum Deum ipsius animæ saluti expedire
judicaveris in foro conscientiæ ... Ita quod,
si mulieri, cui conjugetur, supervixerit, ca-
stitatem servet, utpote eodem voto, ut prius,
obligatus: Et si extra matrimonium pecca-
verit,

Verit, aut mortuâ dictâ muliere, aliud matrimonium contraxerit, sciat se contra votum hujusmodi facere, & debitum conjugale exigere non posse, & ita illum moneas. Datum...

Modus commutandi: Et insuper Auctoritate Apost. mihi specialiter delegatâ, tibi votum castitatis, quod emisisti, ad effectum, ut matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere, & exigere licitè possit, & valeas, in opera tibi præscripta dispensando commuto. In Nomine...

18. Denique notatu dignum est, quod Sum. Pontifex quandoque per Organum Pœnitentiariæ dispenset super gradibus valdè propinquis, etiam pro utroque foro, maxime ubi versatur bonum, vel periculum Religionis. Sic nuper dispensatum fuit cum Oratoribus in 1mo & 2do Consanguinitatis gradibus conjunctis, & à Pastore hæretico nulliter, etiam ad mentem heterodoxorum, copulatis, sub ea tamen conditione, si prius professionem fidei Catholicæ ambo emisissent. Alia dispensatio non ita pridem expedita fuit super 1mo gradu affinitatis ex copula illicita, præviâ Supplicatione sequenti:

Beatissime Pater.

Joannes N. homo plebejus Diœcesis Herbipolensis vesanâ libidine accensus, impræгна-

*prægnavit duas sorores, & ignarus impedi-
menti, de quo nil unquam audivit, cum una
illarum Maria nomine optimâ fide post factas
consuetas denunciations in facie Ecclesiæ
contraxit matrimonium. Cum autem ex com-
muni rumore post editos ab utraque fœtus,
factum sit notorium, de matrimonii nullitate
admoniti separati quidem fuerunt, sed tamen
sæpius convenientes, plures interea proles
progenuerunt. Cumque sperari non possit,
eos continenter victuros, esse simulque concur-
rat periculum perversionis à fide inter hære-
ticos, in quorum terris ob timorem gravis
pœnæ temporalis profugi defactò morantur;
Ideò facti verè pœnitentes & contriti, simul-
que prompti ad conferendum se in regionem
longinquam, ubi nulla haberi poterit ejusdem
facti notitia, Sanctitati Vestræ in visceribus
Jesu Christi humillimè supplicant pro benigna
dispensatione manendi in matrimonio bonâ
fide contracto, cum prolium legitimatione &c.
Quam gratiam Deus &c.*

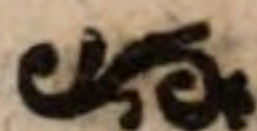
Cum Sanctissimo.

Sanctissimus annuit petitæ dispensationi.

*Proinde sequens Rescriptum desuper ex-
tensum, atque expeditum fuit:*

Sacra

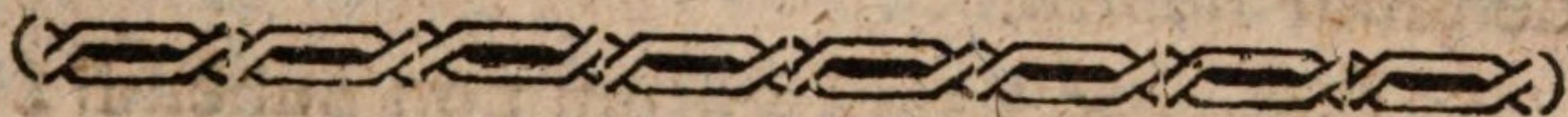
Sacra Pœnitentiaria communicat facultatem Dilecto in Christo Officiali, sive Vicario in Spiritualibus Generali Ecclesiæ Episcopalis Herbipolensis, superius enuntiatos Joannem Oratorem pœnitentem, remota prius occasione amplius peccandi cum dicta muliere sorore Mariæ putatitiæ uxoris, ac eandem Mariam, quatenus ita sit, à quibusvis Sententiis, Censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quibus propter præmissa quomodolibet respectivè innodati existunt, ab incestus reatu, ac excessibus huiusmodi, sive per se, sive per eorum Parochum Auctoritate Apost. speciali, & expressâ in utroque foro absolvendi, injunctâ eis respectivè pro modo culparum ipsius Vicarii, seu Parochi arbitrio aliquâ pœnitentiâ publicâ, quæ eis prosit ad salutem. Et cum eodem Oratore, peractâ pœnitentiâ, ut impedimento ex præmissis proveniente, aliisque... non obstantibus, matrimonium cum dicta muliere Maria, & uterque inter se de novo, renovato consensu coram proprio Parocho, contrahere, & in eo postmodum remanere licitè valeant, eadem Apostolica Auctoritate speciali. Atque expressa, præviâ consultatione, annuente ipso Domino D. Clemente PP. XII. in Cathedra Apostolorum

lorum Principis feliciter sedente, in utroque
pariter foro misericorditer, ac gratis dispen-
sandi: Prolem tam susceptam, quam susci-
piendam exinde legitimam decernendo. Da-
tum Romæ in S. Pœnitent. Die 26. Apri-
lis 1732.

P. Patriarcha Hierosol. S. Pœn.
Regens.

J. Bapt. Cecchius, Secretarius,

CAPUT VIII.

*De Dispensatione super impe-
dimentis petendi debitum conjugale.*

I.

Connexa est hæc materia cum præce-
dentibus; utque eò luculantiùs tra-
ctetur rei propositæ argumentum,
dispiciendum est 1. Quibus modis conjux
contrahat hujusmodi impedimentum peten-
di debitum conjugale. 2. Qualiter Epif-
copus super eodem dispensare valeat.

2. Prima itaque causa, ex qua conjux pri-
vatur jure petendi debitum conjugale, est
F votum

votum simplex castitatis sive ante, sive post matrimonium emissum. Quamvis illud possit, & teneatur reddere in iis circumstantiis, in quibus à reddendo excusari non potest; adeò, ut si aliunde excusaretur, nequidem reddere liceret; puta si quis vovisset castitatem ante matrimonium, abstinere deberet à petendo, & reddendo in primo bimestri, antequam matrimonium fuerit consummatum. Quin & talis vovens non posset reconciliari conjugii adultero in ordine ad reddendum debitum.

3. Qui verò emisit votum non nubendi, peccat quidem nubendo, utpote contraveniens voto? post contractum tamen matrimonium potest petere, & reddere debitum; siquidem votum hujusmodi non æquivalet voto castitatis, sed solum importat negationem status matrimonialis, quæ facta est impossibilis per matrimonium jam contractum. Quodsi verò matrimonium dissolveretur, peccaret noviter contrahendo.

4. Secunda causa est votum ingrediendi Religionem, quod impedit, & illicitam reddit matrimonii consummationem. Postquam verò matrimonium etsi illicitè consummatum fuerit, vovens poterit licitè petere, & reddere debitum, cum inhabilis sit ad votum suum stante matrimonio adimple dum; id quod tamen soluto matrimonio reviviscere censetur.

5. Ter-

5. Tertia causa impediens petitionem debiti conjugalis est crimen incestus cum persona consanguinea conjugum in primo, & secundo gradu, non item in gradu ulteriori; & dummodo consanguinitas fuerit cognita; per hanc enim contrahit affinitatem cum propria conjugum, quæ sicut antecedens matrimonium dirimit, ita superveniens liberum ejus usum impedit. Interim pars innocens jure suo sine culpa privanda non est, cui proinde pars rea debitum reddere tenetur. Imò excusari censetur etiam reus ab hac pœna, si abstinendo à debiti petitione apud partem innocentem criminis suspicionem incurreret, & causam præberet odii, vel aversionis. Id quoque consultum existimatur, ut quando incestuosus pœnam constitutam ignorat, propter periculum incontinentiæ, & legis transgrediendæ in sua ignorantia relinquatur à Confessario, donec de opportuno remedio provisum fuerit.

6. Episcopus dispensare potest super impedimento petendi debitum, proveniente à voto, non solum in iis casibus, ubi Episcopus super ipso voto dispensare potest, de quibus dictum est in Cap. I. Sed etiam tunc, quando ejusmodi impedimentum ortum est ex voto perpetuæ castitatis post contractum matrimonium emissio, sive cum, sive sine alterius conjugis consensu; cum stante matrimonio simile votum dici nequeat perfectæ &

absolutæ castitatis, eoquod teneatur saltem reddere debitum, consequenter non sit habendum pro reservato; dummodo non fuerit factum per modum mutui contractûs, aut reciprocæ conventionis, vi cuius utraque pars à petendo, & reddendo abstinere licite, & valide voverat. Quamvis etiam Episcopus in his circumstantiis ob casum urgentis necessitatis dispensare valeat; prout ex pari ratione in omnibus votis etiam Papæ reservatis facultate dispensandi gaudere cefendus est.

7. Quin imò potest Episcopus dispensare in ordine ad petendum debitum etiam cum conjugē, qui ante contractum matrimonium emisit votum perpetuæ castitatis; adeo ut in hoc casu sufficiat recurrere ad Ordinarium, hac vel simili formâ :

Reverendissime, ac Celsissime.

Tltius emisit votum simplex castitatis perpetuæ; exinde verò uxorem duxit ad præsens viventem, & successivè matrimonium consummavit. Cum autem de suæ promissionis transgressione plurimum doleat, & ob periculum incontinentiæ debitum conjugale licite exigere posse desideret; ideò pro quiete suæ conscientiæ Reverendissimæ Celsitudini Vestræ humillimè supplicat pro opportuno

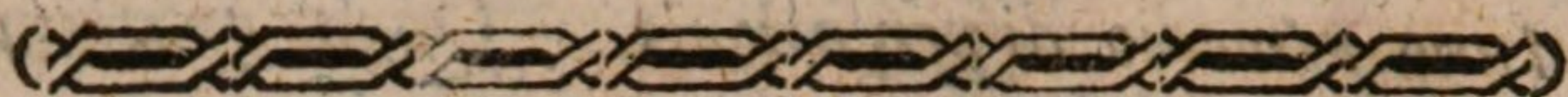
*tuno remedio dispensationis. Quam gratiam
Deus &c.*

8. Parem facultatem dispensandi habet
Ordinarius cum illo marito, qui à petitione
debiti impeditus est propter copulam habi-
tam cum consanguinea suæ uxoris in 1mo,
& 2do gradu, & vicissim. In quo casu Suppli-
catio sic formari poterit :

Reverendissime, ac Celsissime..

SEmpronius vesanâ libidine victus, soro-
rem propriæ suæ uxoris carnaliter cog-
novit; ac propterea amisit jus petendi debi-
tum conjugale. Cum autem de tam enor-
mi libidinis excessu, qui occultus est, pluri-
mum doleat, ac debitum conjugale ob inconti-
nentiæ periculum licitè exigere posse deside-
ret, omnemque recidivæ occasionem abstule-
rit; ideò humillimè supplicat pro gratia abso-
lutionis, ac dispensationis desuper obtinendæ.

Ex quibus colligitur, quod sicut in omni
dispensatione causa alleganda est, ita ad dis-
pensandum super petitione debiti periculum
incontinentiæ communiter pro causa afferat-
tur.

CAPUT IX.

*Quomodo revalidandum sit
matrimonium invalidè contractum?*

Cum non rarò contingat, matrimoni-
um inter eos, qui impedimento diri-
mente, occulto vel puplico laborant,
ex defectu dispensationis, nulliter & invali-
dè contrahi, necessarium visum est, ut exi-
gente id ordine materiæ, & rei gravitate ea
hic subnectantur, quæ in praxi ad modum
revali dandi dictum matrimonium pertinent.

2. Supposito itaque communi Principio,
quod in hujusmodi casu, ad revalidationem
contractûs matrimonialis non sufficiat unius
partis, sed utriusque novus consensus exte-
rias manifestatus requiratur tanquam sub-
stantiæ actûs, & materia Sacramenti, cum
prior consensus inter personas inhabiles præ-
stitus pro nullo, & non præstito reputandus
sit; hinc utraque pars, quacunque demum
ratione, ad novum hunc, & expressum con-
sensum pro præsentis declarandum opportu-
nè adducenda est; Quod facile fiet, quando
utraque est conscia impedimenti; tunc enim,
fi

si prius adhibita fuerit forma Concilii Tridentini, & impedimentum sit occultum, poterunt vel coram solo Parocho, aut Confessario, solita verba : *Ego vos conjugo* : proferente: vel secrete inter se solos sive verbo, sive natu, sive per copulam maritali affectu habitam consensum mutuum declarare. Aliud foret, si impedimentum ex occulto evalisset publicum, tunc enim ad advertendum scandalum præsentia Parochi, & duorum Testium denuò adhibenda foret.

3. Quod si verò alterutra pars ignara sit impedimenti, allaborandum est, ut aliquo modo, prudenter tamen & cautè certior reddatur nullitatis matrimonii prius contracti, innuente id stylo S. Pœnitentiariæ juxta dicta Cap. VII. Unde difficultas in eo versatur, quomodo hujusmodi certioratio institui, & consensus de novo elici, ac præstari possit, & debeant. Et verò Parochus, vel Confessarius instruendo hac in parte pœnitentem eo majori cautelâ procedere debet, quò periculosius esse potest, ne pars inscia, post acceptam notitiam, cum ingenti scandalo, & magnis incommodis recedatâ proposito, gaudendo suâ libertate, vel saltem suspicionibus, ac diffidentiis exponatur, præsertim si pars conscia sit mulier, quæ habeat virum sagacem.

4. Varios autem modos reperire est apud DD., quibus prædicta nullitas, sublato impedimento, insinuari, ac novus consensus elici possit. Primus quidem respicit casum, in quo conjuges putativi cum pace, & amore ita convivunt, ut ex manifestatione nullitatis timenda non sit offensa, aut desertio, adeo ut conscius impedimenti candidè dicere possit ignorantibus, „ quod sentiat se ab aliquo „ tempore agitari gravi conscientiae anxietate „ te quasi verò eorum matrimonium non fuerit „ rit validè contractum; optimum autem pro „ tranquillando animo remedium fore, si de „ novo contrahunt, seseque novo consensu „ in conjuges accipiant, id quod re ipsa pars „ conscia alteri declarare debet, se eam de „ novo in conjugem accipera. Quod si illa „ pariter annuat, ac reciprocam declarationem „ nem faciat, salvum erit matrimonium; absque „ eo, quod reveletur causa nullitatis, vel anxietatis, præsertim si fundetur in crimine, sed dicere potest, „ se tempore contractus „ non satis intellexisse naturam, & qualitates „ matrimonii validi, proinde non habuisse „ verum, & sufficientem consensum; id quod sine mendacio assereret. Atque hæc cautela satis prodesse poterit; & quamvis talis certioratio non sit expressa, habetur tamen pro æquivalenti.

5. In iisdem circumstantiis nullitas aperiri poterit conditionatè (conditione de præterito,

rito, jam purificatâ) dicendo: “ Si matrimo-
,, nium nostrum ex aliqua causa fuisset nul-
,, lum, novusque consensus requireretur vis-
,, ne (*non solum velles*) illud reconvalidare,
,, & ponisne novum consensum in illud, si-
,, cut ego eundem nunc pono? Si respon-
deat, Ita, volo, consentio pariter, validi-
tas in tuto posita est.

6. Si verò secundo ex huiusmodi revela-
tione nullitatis verisimiliter timeatur pericu-
lum divortii &c. tunc conscius impedimenti
majori circumspectione uti, & non ex ab-
rupto de hoc argumento discursum movere
debet, sed narrare poterit casus infelicis di-
vortii horum, vel illorum: nec non exhibe-
re ignoranti quaecunque charitatis, & amici-
tiæ obsequia, & quando se eum ad recipro-
cum erga se amorem induxisse credet, dicere
potest hoc ferè modo: “ Sum omnino per-
,, suasus, quòd me ita diligas, ut si matrimo-
,, nium inter nos contractum non fuisset, vel
,, non sit validum, velles me accipere adhuc
,, de præsentì in conjugem: & nunquid ita
,, erga me affectus es, ut me de facto ita ac-
,, cipias? Si respondeat, Ita volo, te acci-
,, pio: tunc alter subjungat: Et ego pariter
,, sic volo, te sic accipio.

7. Si denique tertio putativi conjuges vi-
vant in iurgiis, discordiis &c. vel ex alio etiam
capite prævideatur novus consensus difficul-

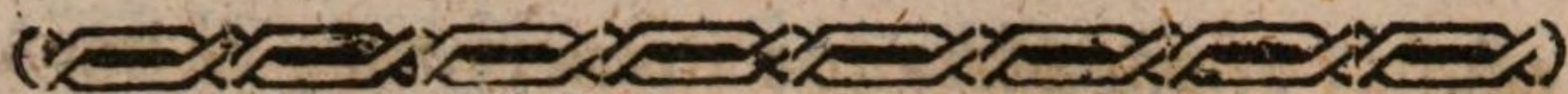
ter obtinendus, tunc nonnulli graves AA. censent, tutò omitti posse omnem certiorationem, ac sufficere, dummodò novus consensus obtineatur per hoc, quod ignorans affectu maritali petat, vel reddat debitum, vel continuet in jugi cohabitatione. Verùm cum hæc opinio non videatur satis tuta, sequenda non est, nisi in casu extremæ necessitatis, in quo fœmina periclitaretur de vita, vel de salute animæ; siquidem id, quod insufficiens, vel indecens reputatur Sacramento extrâ casum necessitatis, tale non est urgente ipsâ necessitate. Quin & casus rarus fortè erit in praxi, quòd post adhibitam omnem industriam, inveniri non possit breve saltem tempus, quo conjux ignarus disponi queat ad reciprocum affectum, ac proinde ad aliquem ex præcedentibus modis opportunè adhibendum.

8. Porro ipse Parochus, Confessarius, vel alius vir prudens negotium in se suscipere posset, ac prævio appposito discursu v. g. super mirabili Dei providentia in destinandis conjugibus, adeò, ut meritò dicatur matrimonia in cœlo præparari: vel super dignitate hujus Sacramenti, ejusque effectibus, nempe gratiis Sacramentalibus, quæ tam salubres, ac necessariæ sunt, ad supportanda onera status: quòdque similibus auxiliis destituantur ii, qui nulliter contrahunt ob latens aliquod impedimentum; id quod ex diversis
caulis

causis, etiam utrinque innocenter, & bonâ fide contingere potest. Imò quod credibile sit, multa matrimonia nulliter, & sine dictis gratiis fuisse contracta, propter infaustas eorum sequelas, contrarietates &c. Unde dexterè iisdem suaderè potest, ut inter se de novo contrahant, saltem sub conditione, ad ipsius interrogationem v. g. „Nonquid vos „invicem ita estis dispositi, ut si ex aliqua „causa matrimonium vestrum non esset validum, velitis ambo ex nunc de novo contrahere? Si uterque respondeat, Ita volo: matrimonii Sacramentum perficitur, & gratiæ Sacramentales conferuntur contrahentibus.

9. Eâdem methodo ut poterunt etiam soli conjuges, uno dicente v. g. “ Sit benedictus „Deus, quod te mihi destinaverit in conjugem: ita erga te affectus sum, ut si ex aliqua causa matrimonium nostrum non esset firmum, velim tecum etiam ex nunc de novo contrahere. Utique etiam tu me similiter diligis. Altero respondente: Sic volo & ego, & ex nunc de novo te accipio, cessabit omnis difficultas.

10. Præprimis verò monetur Parochus, vel Confessarius, ut implorato divino lumine, & examinatis conjugum geniis, moribus, affectibus, & conditione, talem in praxi modum adhibeat, quem hic & nunc magis expedire judicaverit.

CAPUT X.

Quales cautelæ à Parocho adhibendæ sint circa statum librum matrimonio jungendorum?

I.

Personæ libæ ad effectum contrahendi matrimonium, vel sunt, & fuerunt omnino solutæ, vel constitutæ in viduitate; harum libertas difficilius probatur, quàm illarum; nam cum primum matrimonium sit in possessione, & quilibet vivere præsumatur, mors conjugis plenè probanda est moraliter certa esse debet, antequam parti superstiti permittatur ad secunda vota transire. Quæ quidem certitudo moralis facile haberi poterit, si mors contigerit in vicinia; secus est de partibus remotis; è quibus non semper adduci possunt notitiæ sufficientem certitudinis gradum constituentes, ut proinde magna hac in re cautela adhibenda sit ad evitandum periculum polygamiae, ac multa alia incommoda, quæ satis patent.

2. Quamvis autem Parochi partes non sint, cognoscere super qualitate, & relevantiâ hujusmodi probationis, v. g. Annotitiæ, &

& attestations super obitu conjugis sint legales, & authenticæ, sed cognoscendas remittere debeant ad Celsissimum Dominum Ordinarium; opportunum tamen erit, si Parochus informatus sit in iis, quæ ad hoc argumentum pertinent, quatenus in Relatione sua fundamenta ad definiendum negotium præparatoriè subministrare possit.

3. Totus itaque rei cardo vertitur in hoc, quando nuntium certum, seu certitudo moralis de morte conjugis haberi, sive obitus ejusdem sufficienter probari censeatur. Qua in re sequentes regulæ à DD. receptæ, vix non totam difficultatem exhaurire poterunt.

4. Imò. Resultat hujusmodi certitudo moralis ac plena fides ex attestatione Parochi, extracta è Libro, in quo describi solent nomina, & cognomina defunctorum in sua Parochia; dummodo certò constet de manu attestantis seu scribentis, eaque sit debite recognita: Vel si dicta attestatio sit redacta in formam legalem, & authenticam, id est, si munita sit fidè, & legalitate Ordinarii, vel Curiae Episcopalis, in simili tenore:

“ Nos ... Dei & Apost. Sedis gratiâ Episcopus N vel ejusdem Suffraganeus, Vicarius Generalis, vel Officialis, harum serie fidem facimus, & attestamus, qualiter retroscriptus Parochus NN. talis re ipsa
,, sit,

„ sit, qualem se publicat, quódque ejusdem
„ scripturis, & attestationibus indubia fides
„ adhibeatur. In quorum majus robur præ-
„ fentes subscripsimus, & Sigillo nostro mu-
„ niri fecimus.

Subindè legalitas in forma adhuc solem-
niori adjicitur, dum nempe coram Ordinaria-
tu, vel aliâ personâ in publicâ authoritate
constitutâ, exhibetur, & inspicitur ipsa Matri-
cula Parochialis, & desuper conficitur Testi-
monium, „ quod scilicet in Libro Mortuorum
„ Parochiæ ... benè compacto, ac custodi-
„ to, & personaliter inspecto, descripta ha-
„ beantur ea, quæ sequuntur, videlicet...

5. 2dò. Probatur mors conjugis per atte-
stationem Magistratûs Ecclesiastici. Civilis,
& Militaris: nec non per Instrumentum pu-
blicum, & authenticum, a Notario, vel aliâ
personâ publicæ authoritatis confectum.

6. 3tiò. Per librum Hospitalarii, in quo
descripta sunt nomina eorum, qui in Hospi-
tali mortui sunt. Similiter per librum Offi-
cialis, cui vigore muneris incumbit, tales
mortuos annotare; siquidem regulariter pro-
bat liber confectus ab eo, qui ad id ex offi-
cio tenetur. Ipsæ tamen attestationes è præ-
dictis libris extractæ, sufficienter recognitæ,
aut legalizatæ esse debent.

7. 4tò.

7. 4to. Certum nuntium mortis haberi dicitur, quando de eadem deponunt duo testes de visu, quales dicuntur etiam illi, qui licet cadaver non viderint, interfuerunt sepulturæ, exequiis &c. vel qui viderunt sepulchrum, & consanguineos defuncti in luctu sin ulque publice audierunt, talem conjugem esse mortuum, sepultum. Cæterum in examinandis hujusmodi testibus de visu, magnâ industriâ opus est, præsertim circa causam scientiæ, & quoad personæ defunctæ circumstantias, nomen, cognomen, staturam, ætatem, patriam, professionem &c. ne fortè committatur error circa personæ identitatem.

8. 5to Plenè probari dicitur obitus per depositionem unius testis, roboratam aliis adminiculis, indiciis, præsumtionibus violentis, & conjecturis gravis momenti. Cujusmodi sunt periculosa prælia, & oblidiones, quibus interfuit, & ubi multi ceciderunt. Si moratus est in loco, ubi pestis grassabatur: si fuerit senex, aut æger, & insuper diu non comparuerit, nihilque de eo auditum fuerit: si prius parcificè convixerit in matrimonio, & tamen non redierit, licet potuisset, ac promississet redire &c. Denique si cum uno teste de visu jungatur fama, quæ tamen probanda est cum suis requisitis & per duos testes omni exceptione majores, qui deponant se audivisse à fide dignis, vel à majori parte populi; ac fulcienda est causâ rationabili, unde
ortum

ortum habuit. Quin & ipse conjux super-
stes, licet ejus testimonium, utpote in pro-
pria causa, exceptionem patiatur, quando-
que desuper auditur, & ad coadjuvandas pro-
bationes eidem juramentum defertur super
obitu conjugis, vel saltem quod nec sciat,
nec credat eum amplius esse in vivis. Quæ
omnia prudenti Judicis arbitrio relinquun-
tur, qui consideratis rei totius momentis con-
cludere debet, an in casu constet de certi-
tudine morali ad effectum, de quo agitur.

9. Quomodo verò, & super quibus pun-
ctis in praxi examinari possint testes prædi-
cti, id suggerunt sequentia Interrogatoria:

“ Moneatur præprimis testis de gravitate
„ negotii, religione juramenti, ac poënis per-
„ juri. *Vid. pag. 108.*

“ 1mò. An testis cognoscat N. conjugem
„ N. à quo tempore, & quâ occasione, cu-
„ jus fuerit staturæ, conditionis &c.

“ 2dò. An dictus N. sit vivus, vel mor-
„ tuus: si sit mortuus; ubi, ex quo morbo,
„ à quando tempore, an viderit cadaver: &
„ quæ sit causa scientiæ.

“ 3tiò. Ubi dictus N. fuerit sepultus: In
„ qua Ecclesia, sive Parochia: Quibus præ-
„ sentibus, an Parocho comitante: Et quæ sit
„ causa scientiæ? „ Si

„ Si constet ex depositione testium, ubi
 „ conjux fuerit mortuus, danda est opera,
 „ ut procuretur fides Parochi de morte, le-
 „ galizata ab Ordinario. Sin minus, stari
 „ poterit legali testium depositioni.

„ Pro testibus verò in hac materia recipi
 „ possunt consanguinei, potius quidem,
 „ quàm extranei, uti & cives potius, quàm
 „ forenses, quia præsumuntur esse magis in-
 „ formati.

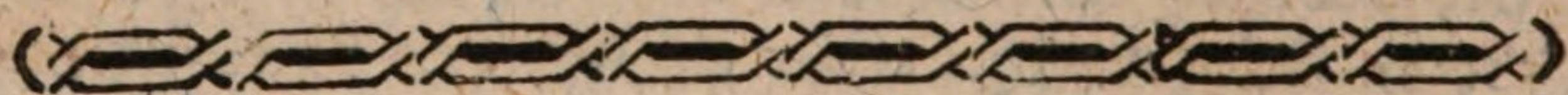
10 Ex his facile colligere licet, quantæ
 authoritatis sit liber Parochialis, in ordine
 ad faciendam fidem in re tanti præjudicii; ut
 proinde Parochus juxta mentem DD. gravi-
 ter peccare censendus sit, qui negligit ex-
 actum tenere hujusmodi librum Mortuorum,
 omittendo distinctam eorundem annotatio-
 nem. Id quod pariter de Matricula Baptiza-
 torum, & Copulatorum ajunt verificari.

11. Denique pro foro conscientiae notatu
 dignum est, quòd si ambæ personæ cum ra-
 tionabili utrinque dubio, vel cum sola pro-
 babilitate de morte prioris conjugis culpa-
 biliter contraxerint, neutra pars possit licite
 petere, & reddere debitum, nisi ex justa cau-
 sa dubium practicum hic & nunc deponant.
 Si verò unus tantum è conjugibus dubitave-
 rit, | stante dubio reddere quidem licite, at
 petere debitum non potest.

G

Quodsi

Quodsi dubium rationabile superveniat matrimonio bonâ fide jam contracto, tenentur conjuges, vel saltem is, cui dubium supervenit, in veritatem inquirere, ac interim à petendo debito abstinere, quamvis reddere possit ignorantibus. Si autem post diligentem inquisitionem nequeat erui veritas, dubium deponi potest ex causa possessionis cœptæ cum bona fide. Si denique certa notitia superveniat, quod prior conjux adhuc vivat, cum eo restaurandum est matrimonium, ei-que cohabitandum. Quodsi nunc quidem non amplius vivat, at tempore illo adhuc vixerit quo secundum matrimonium contractum fuerat, hoc per novum consensum convalescere, & juxta modum suprâ declaratum revalidari debet.

CAPUT XI.

Quid præcavendum sit circa libertatem, ac matrimonium Exterorum, & Vagorum:

I.

EXteri, sive alienigenæ sunt, qui ex alio regno, vel provincia originem ducunt, ac in patria nostra matrimonio jungi desiderant; quibus tamen
 Paro-

Parochus assistere nequit, nisi coram Ordinario, vel ejus Deputato sufficienter constiterit, eos esse libros à sponsalibus, vel matrimonio cum alia persona prius contractis, ut proinde licentia eos copulandi in scriptis expectanda sit.

2. Quamvis autem quilibet præsumatur liber, utpote qui talis nascitur, hæc præsumptio tamen, præsertim in personis adultioribus, quæque aliunde discesserunt in statu jam nubili, adjuvanda est tali probatione, ex qua pariter moralis certitudo resultet. Id quod fieri potest, vel per aliquod, etiam civile, documentum authenticum, prout sunt litteræ patentes super legitima nativitate, dimissoriæ, manumissoriæ &c. vel per legalem attestationem Parochi Originis super factis denuntiationibus in sua Parochia, absque eo, quod detectum fuerit impedimentum: vel per depositionem duorum testium, vel denique per sponсорum juramentum, aut fidem in vim juramenti præstitam, junctis alis adminiculis, ac præsumptionibus favorabilibus.

3. Ut verò plenius constet, super quibus Interrogatoriis testes in hunc finem producti potissimum audiri soleant, ea hic referenda duximus:

Imprimis testis monetur de gravitate juramenti in hoc præsertim negotio, ubi divina simul, & humana majestas lædi potest. Ut infra pag. 105.

Interrogatur I. de nomine, cognomine, patriâ, ætate, religione, exercitio, & habitatione.

2. An testis sit civis, vel externus; & à quo tempore sit in loco, in quo deponit;

3. An ad examen accesserit sponte, vel requisitus, & à quo? an instructus, an corruptus dato, vel promisso.

4. An cognoscat ipsos contrahere volentes, & à quanto tempore; in quo loco, & quâ occasione: cujus qualitatis, vel conditionis existant?

5. A quo tempore accesserint ad hanc civitatem, vel locum: unde venerint, an simul, vel separatim?

6. In qua Pârochia hætenus habitârint, vel habitent de præsenti?

7. An testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus habuisse aliquando uxorem, vel maritum, vel contraxisse sponsalia, & unde hoc sciat? Quodsi responderit, non habuisse

habuisse uxorem, vel maritum: interrogatur de causa scientiæ; & an credat possibile esse, quòd aliquis ex iis fuerit conjugatus, quin testis id nesciêrit, & quare non?

8. *Si sponderit, contrabentes quidem aliàs fuisse conjugatos, sed uxorem, vel maritum esse mortuum; interrogatur de loco, & tempore mortis, & quomodo ipse testis hoc sciat? & proceditur super probatione mortis, prout dictum est Cap. præced.*

9. *Item interrogatur, an post mortem conjugis defuncti aliquis ex contrahere volentibus transierit ad secunda vota?*

10. *An esse possit, quòd aliquis ex illis transierit ad secunda vota absque eo, quod testis id sciat, vel audiverit? & cur non?*

Quibus omnibus perpensis Ordinarii erit decernere, an sit concedenda licentia, nec nè.

4. Transeundo nunc ad Vagos, quales sunt ii, qui nullibi certam, ac stabilem sedem, nec verum, nec quasi domicilium habent, sed hinc inde vagantur: vel qui priori vero, aut quasi domicilio relicto aliud quærunt, adeo, ut etiam factâ jam animo destinatione, semper adhuc sit, & maneat vagus, donec re ipsa, & de facto aliud domicilium obtineat.

Quare is, qui à domicilio originis, vel habitationis discedit, animo alibi v. g. in Hungaria, domicilium constituendi, primo die, quo discedit, jam est verus vagus, quantumvis certò sciatur, ubi natus sit, vel ubi ejus parentes etiamnum existant.

5. Hujusmodi Vagorum Parochus proprius in ordine ad matrimonium, est quivis Parochus illius loci, ubi vagi actu versantur; prout etiam alia Sacramenta coram eodem percipere valent; & nisi talis iis assistere posset, impossibile ipsis foret, matrimonium contrahere. Quæ doctrina etiam procedit de casu, quo unus tantum ex contrahentibus est vagus.

6. Ut autem Parochus licitè simul, & validdè matrimonio vagorum assistat, sub gravi reatu tenetur præmittere diligentem inquisitionem de statu, & conditione eorundem, ne scilicet obstricti impedimento ligaminis, vel alio dirimente temerè copulentur. Tenor dispositionis Concilii Trid. Sess. 24. de reform. matrim. c. 7. valde punctualis est: *S. Synodus Parochis præcipit; ne hominum vagantium, & incertas sedes habentium matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delatâ, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* Unde non solum accuratum examen super libero eorum statu, & habilitate ad contrahendum institui, sed etiam juramentum
super

super carentia impedimenti ab iisdem exigi solet. Cùmque hujusmodi Commissio Parochis, præsertim remotioribus à Curia Episcopali, sæpius demandetur, hinc ea subjungimus, quæ in tali casu observanda sunt.

7. Interrogatoria, quæ Vagis regulariter proponere oportet, sunt sequentia:

1. *Interrogetur vagus, vel vaga, quodnam sit ejus nomen, & cognomen?*

2. *Quis sit locus originis, seu patria?*

3. *Quot sit annorum?*

4. *Cujus conditionis, & religionis?*

5. *Quinam sint ejus parentes, cujus ætatis, conditionis, & domicilii?*

6. *A quo tempore deponens vagus discesserit à loco suæ natiuitatis?*

7. *An tempore intermedio nunquam in patriam redierit? si respondeat, se illuc reversum esse, Quærat*

8. *Quanto tempore ibidem remanserit?*

9. *Ubi locorum extra locum suæ originis versatus sit? jubeatur recensere omnia loca, quantum fieri poterit, ac specificare tempus, quo in iisdem commoratus est.*

10. *An ex dictis locis deferat secum litteras com meatûs, Passport, aut dimissorias: vel an aliis Testimonialibus inde instructus sit?*

11. *An super vitæ, ac morum suorum honestate aliquod testimonium in scriptis producere possit: Quodsi aliquid simile producat, fiat diligens examen, an scripta, dicta, ætas, tempus, legalitas, & reliqua ritè concordent.*

12. *An deponens nunquam in patria, vel alibi sponsalia, vel matrimonium contraxerit? Si Affirm. vid. Cap. X.*

13. *An possit afferre testes sibi notos in patria, vel in aliis locis, ubi moratus est, vel à servitiis fuit, qui scientiam habeant de statu ejus libro, ac de eodem deponere possint?*

14. *Quo in loco diuturnius, & ubi novissimè commoratus sit? Si nominet locum vicinum, eò scribendum foret pro informatione super ejus vita ibidem transacta, ac libertate &c.*

15. *An noverit, quàm enorme delictum sit Polygamia, sive pluralitas virorum, vel mulierum? quam gravem reatum incurrat Polygamus apud Deum, & homines, quàmque gravibus pœnis propterea puniatur?*

16. *An possit & paratus sit, libertatem statûs sui jurejurando confirmare?*

17. *An sciat, & intelligat, quid sit Furamentum.*

8. His peractis fiat desuper Relatio in scriptis, & remittatur ad Curiam Episcopalem, una

unà cum Protocollo Examinis, ac depositionibus, sive responsionibus ad Interrogatoria, ita distinctè quidem, ut ad dexterum latus folii scribantur Interrogatoria, ad sinistrum verò Responsiones, hoc ordine:

1. Wie Deponent heiße?	Ad 1. R. Georg Manger.
2. Wo er gebürtig seye?	2. Zu Rastatt im Badischen
3. Wie alt er seye?	3. 25. Jahr. (Gebiet.
4. Was für Stands, Hand-
thierung, und Glaubens
er seye?	4. Ein Schuhmacher & Ges-
sell, Catholischer Religion,
5. Wer seine Eltern seyen,
ob sie noch leben, wie alt,
was Stands, und wo sie
wohnhaft?	5. Ferdinand Manger, Zim-
mermeister, und Dorothea
seine Ehefrau, seyen noch
im Leben, beyde 56. Jahr
alt, sie wohnen zu Spener.

9. Quodsi Parocho rescribatur, ut à Vagis insuper recipiat Juramentum, præviè explicetur eidem religio Juramenti, quòd nempè, si debite fiat, sit actus virtutis, Deo placens, ac meritorius. Sin minus; quòd temerè, incurratur crimen perjurii, peccatum illud detestabile, quo graviter violatur præceptum Decalogi, dum assumitur in vanum Nomen Domini Dei, ac Judicis nostri, & quidem per invocationem Dei infinitæ scientiæ, ac æternæ veritatis, in testem falsitatis, ac mendacii; id quod gravissimam injuriam continet 1. contra Deum Qpt Max. 2. contra proximum, scil. contra verum conjugem, vel sponfam adhuc viventem &c. ac 3. contra propriam animam, quam ream facit lethalis peccati, & divini Judicii; nam dicere: So wahr mir

Gott helffe : idem est , ac dicere : Si falsum juro , Deus mihi non sit propitius , sed maledictio ejus sit super me , super bona familiam , famam , corpus , & animam meam. Hinc talis pejerans, ac Polygamus non solum versatur in continuo statu peccati mortalis , & proximo periculo æternæ damnationis , sed justam Dei vindictam etiam in hac vita vix evadet; prout pluribus exemplis comprobari potest , quod similes temerarii ultione divinâ puniti fuerint in flagranti delicto , morta subitaneâ , ariditate membrorum , dæmonum invasione , successivâ paupertate , aliisque plagis tremendis. Quin & Judex humanus hoc delictum diversis pœnis castigat , sc. infamiæ , fustigationis , relegationis , amputationis linguæ , ac digitorum &c.

10. Quodsi itaque vagus præmissâ simili admonitione perseveret in proposito jurandi , simpliciter ac purè , sine omni dolo , restrictione , æquivocatione , & amphibologiâ , apponatur Imago Crucifixi , cum duobus cereis accensis , & fiat ei sequens prælectio , & quidem de manè :

Ihr N N. sollet schwöhren einen End zu Gott , und seinem heiligen Evangelio , daß ihr annoch freyen , und ledigen Stands , auch mit niemand weder würcklich verheyrathet , noch ehelich versprochen

chen senet , als mit derjenigen Manns-
oder Weibs- Persohn , Namens NN.
die ihr anjeko als fren , und ledig zu hey-
rathen gedendet.

Wann ihr nun dasjenige , so euch an-
jeko ist vorgelesen worden , euch getrauet
allhier vor der Bildnuß unsers Heylands,
und zukünfftigen strengen Richters mit ei-
nem End zu behaupten , so gelobet im Nah-
men Seiner Hochfürstlichen Gnaden mir
an durch Handgelöbnuß , daß ihr die rei-
ne , ohnverfälschte Wahrheit beschwören
wollet , hebet in die Höhe die drey erste
Finger eurer rechten Hand (si sit foemina
addatur: leget sie auf eure lincke Brust)
und sprecht mir nach den folgenden End:

” Daß alles dasjenige , was mir an-
” jeko ist vorgelesen worden , und ich von
” Wort zu Wort wohl verstanden , auch
” mit Hand-Treu darüber angelobet ha-
” be , in der That wahr sene , und ich mit
” niemand würcklich verhenrathet , noch
” ehelich versprochen sene , als mit NN.
” Dieses sage , bekräftige , und schwöhre
” ich hiermit , alles getreulich , ohne Arg-
” list ,

” list, und Gesehrde, So wahr mir Gott
” helffe, und sein heiliges Evangelium.

II. Præmissa inservient Parocho pro norma, juxta quam proportionaliter ordinare possit etiam alia juramenta, quorum receptio eidem ab Ordinario subindè committitur, prout fit in casu, quo v. g. testis legaliter audiendus est. Modus autem excipiendo juramentum testis in eo consistit, quòd præviâ citatione, & declaratione, quare, & super quo argumento citatus sit, factâque explicatione jurisjurandi, adhortatione, & stipulatione de veritate dicendâ; & (si agatur judicialiter, citatâ prius utrâque parte ad videndum jurare testem, si velit) sequentem formulam erectis digitis ut suprà pronuntiare debeat:

/ Diesem Zeugen = End, der mir anjehko ist vorgehalten worden, den ich von Wort zu Wort wohl verstanden, auch mit Hand = Treu darüber angelobet habe, dem will ich stât, vest, und unverbrüchlich nachkommen, alles getreulich, ohne Arglist, und Gesehrde, So wahr mir Gott helffe und sein heiliges Evangelium.

Exinde reliquis dimissis, remanet solus testis, quem Commissarius examinat juxta Articulu-

ticulos, seu interrogatoria sibi communicata, annotante responsiones Notario, Polygrapho, Ludirectore, vel alio Scriba jurato. Finito Examine testis dimittitur cum impositione silentii, & protocollum subscriptum, ac sigillatum Relatione transmittitur ad Superiorem Delegantem.

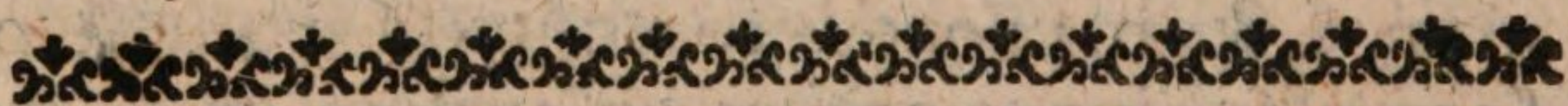
12. Cæterum quotiescunque à Sede Apost. conceditur Mandatum de dispensando in forma Pauperum, propter habitam copulam, vel conversationem suspectam, injungitur Executori, ut ab Oratoribus prius recipiat juramentum, quòd incestum non commiserint sub spe facilius habendæ dispensationis, quòdque talia deinceps non sint commissuri, neque committentibus consilium, auxilium, vel favorem præstituri; *vid. fol. 48.* Cumque talis receptio sæpè subdelegetur Parocho. Oratorum, is conformiter superadiectis num. 9. & 10. procedere, ac juxta sequentem formulam juramentum ab iisdem excipere poterit:

Ich NN. schwöhre hiermit einen Eyd zu Gott, und seinem heiligen Evange-
lio, daß die schwöhre Sünd, die ich mit
NN. leyder! begangen hab, (oder die
verdächtige Gemeinschaft, die ich mit
NN. leyder! gepflogen habe) nicht ge-
schehen

schehen sene aus der Ursach, und in der Hoffnung, damit ich die Dispensation, oder gnädige Erlaubnuß diese Persohn zu henrathen, desto leichter erlangen möchte: daß ich auch dergleichen Mißhandlung instkünfftig weder selbst mehr begehen, noch jemand einige Hülff, Rath, oder Benstand darzu leisten wolte, alles getreulich, ohne Arglist, und Gefehrde, So wahr mir Gott helffe, und sein heiliges Evangelium.

Denique Parochis & Confessariis nonnunquam à Ven. Consistorio recommendatur explicatio religionis Juramenti, & poenæ perjurii, priusquam Actor, vel Reus illud in judicio actualiter præstet; idque cum fiducia, quòd pium hoc munus libenter in se suscipiant.

CAPUT XII.

Quid notandum sit à Parocho post factam Oratorum copulationem.

Nolumus hic repetere, multò minùs reformare ea, quæ in Agenda, seu Rituali Herbipolensi circa finem ordinata sunt, circa modum inscribendi

di neo-conjugatos in librum, seu Matriculam Parochialem; id solum insinuandum duximus, quod in casu, quo Parochus astitit matrimonio contracto, præviâ dispensatione super denuntiationibus, vel super aliquo impedimento &c. non sufficiat annotare hanc circumstantiam in Libro Matrimoniorum, sed insuper oporteat reponere, & asservare ipsas litteras dispensationis sibi directas, ad effectum, ut futuris etiam temporibus Parochi Successores, si opus fuerit, exinde notitiam haurire possint.

2. Quâ occasione monendi videntur singuli Parochi, ut generaliter omnia Documenta, Acta, Scripturas, Libros veteres, ac novos, Decreta, Ordinationes, Mandata, Rescripta, omniâque alia, quæ tam ad eorum officium, curamque animarum, quam ad Jura, Possessiones, ac Redditus Ecclesiæ, & Parochiæ pertinent, sedulo custodiant, & ordinate asservent. Quem in finem expediens est, ut quilibet Curatus quoddam Regestum, sive quandam Reposituram instructam teneat, ubi in Scrinio ad id apto, & benè clauso, in distinctis Ladulis, seu Loculamentis, sub inscriptione diversarum rubricarum, cum Litteris A. B. C. . . ac Cifris 1. 2. 3. . . præmissa omnia suo ordine collocare possit. In specie rerum matrimonialium, præfatæ Ladulæ hujusmodi rubricis signari possent: F. *Decreta Matrimonial.* G. *Dispensationes*

tiones Matrim. I. Dispens. Proclamat. H. Testimonial. Proclamationum. L. Licentie copulandi &c. & sic de reliquis materiis, ac Documentis.

3. Quare in inscriptione conjugum, qui prœviâ dispensatione, vel aliâ licentiâ, copulati sunt, sese referre poterit ad Acta in Repositura asservata, hoc modo:

Anno... Die... Mensis... in matrimonium publicè conjuncti sunt Joannes N. N. filius legitimus N. N. & N. N. conjugum, de loco N. nec non Catharina N. filia legitima N. N. & N. conjugum in oppido N. prœviâ dispensatione Apostolicâ, vel Celsissimi Domini Ordinarii super impedimento N. in gradu... cujus litteræ originales asservantur in Lad. G. sub num. 6.: ac cum dispensatione super una, vel tribus denuntiationibus vigore Rescripti Lad. I. n. 8. vel præmissis denuntiationibus etiam in Parochia Sponsi, prout constat ex Testimon. Proclam. Lad. H. n. 15. vel post concessam licentiam eosdem copulandi, eoquòd fuerint Exteri, vel Vagi, quam vide in Lad. L. n. 18. Astitit matrimonio, sponsosque conjunxit, atque ex ritu S. Matris Ecclesiæ benedixit... Parochus in Ecclesia Parochiali, vel Filiali N.
vel

vel astitit, eosque conjunxit de licentia Celsissimi Domini Ordinarii vigore Decreti Lad. L. n. 23. vel de licentia proprii Parochi, registrata Lad. ead. n. 28. Sacerdos N.... Testes fuerunt...

Porro cum passim Litteræ Testimoniales expetantur super matrimonio legitime contracto, nec non super collatione Baptismi, legitimâ nativitate, & obitu conjugis, hinc pro majori Parochorum commoditate nonnulles formulas probato usui, ac proposito nostro magis accommodatas pro aliquali Idea hic subjungimus.

Formula Litterarum Matrimonialium super contracto matrimonio, sive Ehe-Brief.

Praesentium vigore notum sit omnibus, quod Anno Domini Millesimo septingentesimo trigesimo tertio, Die secundâ Mensis Januarii, præmissis de more tribus è cathedra denuntiationibus, nulloque detecto impedimento Canonico, in Ecclesia Parochiali... publicè in matrimonium per verba de præsenti conjuncti fuerint Perbonestus Adolescens Georgius, quondam Spectabilis Viri Casimiri Hoffmann, Prætoris bujatis,
H &

Et Catharinæ Conjugum filius legitimus: nec non pudica Virgo Agatha, Strenui Domini Matthæi, Forster Præfecti ibidem, Et Theresiæ Conjugum filia legitima: Assistente, nuptiisque eorum intra Missarum solemnibus benedicente me infrascripto Parocho proprio (vel alio de licentia...) præsentibus testibus Sephano N. Et Laurentio N. In quantum fidem has Testimoniales è Matricula Parochiali Conjugatorum ritè extractas, propriâ manu subscripsi, Et consueto meo Sigillo munivi. Datum N. Die quarte Januarii Anno millesimo septingentesimo trigesimo tertio.

(L.S.)

N. N.

Parochus ibidem

Conueniens quandoque reputatur, ut Parochus in hisce expeditionibus, quæ in publicum prodeunt, apponant personis congrua, prudentiumque usus recepta prædicata, cui observantiæ sese conformare poterit.

Quodsi prævideatur, quod hujusmodi Testimoniales probationis loco deferendæ sint ad aliam Diœcesim, vel provinciam remotiorem, ubi de manu, ac sigillo Parochi vix constare poterit, tunc expedit eas prius trans-

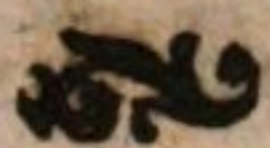
transmittere ad Curiam Episcopalem, ad effectum, ut ibidem Authoritate publicâ legalizentur.

Laudabile est, si Parochi sibi provideant de proprio sigillo, benè distinctivo, quod proinde non contineat implexos characteres, vulgò einen Zug, neque calicem, ostensorium, aliásve figuras sacras repræsentet.

Alia Formula.

EGo *infra*scriptus tenore præsentium fidem facio, & attestor, qualiter Anno Domini ... Die ... Mensis ... præviâ dispensatione super denuntiationibus, à Celsissimo Domino nostro Ordinario obtentâ, nullóque obstante impedimento canonico, publicè coram facie Ecclesiæ, juxta formam S. Concilii Tridentini, Herbipoli in Ecclesia Parochiali N. matrimonialiter copulati fuerint Joannes.... filius legitimus: & Barbara relicta vidua quondam Martini Schmidt mariti ejusdem defuncti, nata Krausm. Assistente... Præsentibus Testibus.... In quorum fidem præsentem litteras è Matrícula Parochiali Conjugatorum ritè extraxi, propriâ manu subscripsi, ac consueto meo sigillo

H 2

gillo corroboravi. Herbipoli Die ... Mensis ...
Anno

N.N.

Parochus ad S. N. ibidem.

Alia Formula.

UNiversis ac singulis, ad quos spectat, tenore præsentium notum facio, & in verbo veritatis attestor ego infra scriptus Parochus Ecclesiæ Parochialis in ... quod Anno ... Die ... Mensis ... servatis de more servandis, in Ecclesia ... in matrimonium publicè conjuxerim Perillustrem Dominum ex avita Prosapia L. Baronum de ... meum Parochianum, filium legitimum quondam Perillustrium ... Conjugum: nec non Perillustrem Domicellam ... filiam legitimam ... eorumque nuptias exinde inder Misarum solemnia ritè benedixerint. Præsentibus Testibus ... Prout de omnibus prædictis constat ex libro, sive Matricula, in qua nomina Conjugatorum de Parochia annotata reperiuntur. In quorum fidem præsentis Testimoniales propriâ manu subscriptas, consuetoque meo sigillo munitas dedi, Herbipoli ...

Alia

Alia Formula.

Benevolo lectori Salutem in Domino.

Cum Exhibitor harum NN. à me infra-
scripto decenter petierit authenticum Te-
stimonium suæ legitimæ Copulationis
matrimonialis, tam honestæ petitioni deesse
non potui; Attestator itaque per præsentem,
quòd Anno Domini... prout supra.

Formula brevior.

Ego infrascriptus vigore præsentium
fidem facio, & attestor, quòd in li-
bro Conjugatorum huius Parochialis
Ecclesiæ... de verbo ad verbum contineatur
inscriptus §vus tenoris sequentis:

Anno Domini... Die... Mensis...

*Quæ omnia ex prædicta Matricula Pa-
parochiali fideliter extracta, manu propriâ sub-
scripsi, & ad majus robur sigillo meo consue-
to muniui. Herbipoli...*

Alia similis.

*Extractus è Matricula Conjugatorum
Ecclesiæ Parochialis in...*

ANno... Die... Mensis... in Paro-
chia... in matrimonium conjuncti sunt...
ut supra...

Quòd suprascriptus Extractus de verbo ad verbum in prædicta Matricula, seu Libro Parochiali ... contineatur, harum serie fidem facio, & attestor ...

NB. Si Parochus ipfemet copulaverit sponfos, poterit attestari hac ratione: *quòd Ego.. Parochus proprius.. per verba de præfenti in matrimonium conjunxerim...* Si verò alius astiterit, ponantur omnia in passivo: *quòd à loci Parocho... conjuncti fuerint.* Et sic de reliquis Testimoniis.

Formula Germanica eines Ehe-Briefs.

Und und zu wissen sene dem geneigten Leser, welchergestalten im Jahr Christi Ein tausend, siebenhundert, und drey und dreyßig, am dritten Tag des Junners, nach vorheriger dreyimaliger Ausruffung, ohne einige vorgekommene Hindernuß, unter wärendem Gottes-Dienst in der Pfarr-Kirch zu ... der Ehrsame ... des Achtbaren Meisters... und Margarethâ seiner Ehe-lichen Hausfrauen Eheleiblicher Sohn:
dann

Dann die Ehr- und Tugendfame Jung-
fer... des Wohl Ehrfamen... und Bar-
bara seiner Ehelichen Hausfrauen Ehe-
leibliche Tochter aus der Pfarren... im
Fürstlichen Hoch-Stift Würzburg,
von mir Endß-Bemeldten als ihrem or-
dentlichen Seel-Eorger öffentlich, und
in Gegenwart des Pfarr-Spiels, mit
Hand und Wort, in Anwesenheit deren
Wohl-Uchtbaren erbetteten Zeugen...
und... ehelich getrauet, und ordentlich
zusammengegeben, oder eingeleitet; auch
nach Christ-Catholischen Gebrauch un-
ter dem Ampt der Heil. Meß durch
Priesterliche Hand seinen eingeseegnet
worden; In Urkund der bey der Pfar-
ren... verwahrlich aufbehaltenen Ehe-
Matricul. Zu dessen mehrer Beclaui-
gung gegenwärtigen Brief eigenhän-
dig unterschrieben, und mit meinem ge-
wöhnlichen Insigel, oder Pettschaft be-
drucktet habe. So geschehen zu... den...
im Jahr..

(L. S.)

N. N.

Pfarrer daselbsten.

Quæ formula mutatis mutandis, aliis casi-
bus, ac personis facile accommodari poterit.

H 4

Testi-

Testimonium super factis Denuntiationibus.

EGO *infrascriptus* tenore *præsentium* fidem facio, & attestor, sponsalia inter honestum Adolescentem . . . perbonesti Viri . . . Civis Herbipolensis, & . . . Conjugum filium legitimum: nec non pudicam Virginem . . . spectabilis Viri . . . & . . . Conjugum filiam legitimam nuper contracta, tribus distinctis vicibus, in tribus diebus Dominicis, ac festivis, nempe die . . . Mensis Junii quæ fuit Dominica X. post Pentecosten, die 24. ejusdem, quæ fuit festum S. Joannis Baptistæ; & die 29. Junii in festo SS. Apost. Petri & Pauli in hac Ecclesia Parochiali . . . è cathedra ritè denuntiata fuisse, nec nullum innotuisse impedimentum canonicum, quò minus juxta formam S. Concilii Tridentini in facie Ecclesiæ in matrimonium servatis aliàs servandis conjungi possint. In quorum fidem præsentem manu propriâ subscriptas, & Sigillo meo consueto munitas dedi. Herbipoli . . .

(L. S.)

N. N.

Alia

Alia brevior.

Sponsalia inter Joannem... & Cæciliam... contracta per in Ecclesia Parochiali... fuisse denuntiata, nullumque impedimentum futuri matrimonii innotuisse, harum serie attestor manu, sigillóque propriis...

Concessio Facultatis assistendi Matrimonio.

Ego infrascriptus vigore præsentium Admodum Reverendo Domino... facultatem impertior assistendi meo nomine, matrimonio juxta formam S. Concilii Tridentini contrahendo, inter strenuum D. Josephum... filium legitimum... meum Parochianum, & prænobilem Virginem... filiam legitimam... meam itidem Parochianam, eorumque nuptias ritè benedicendi. Exinde verò non gravabitur D. Delegatus mihi desuper communicare in scriptis testimonium circa tempus, locum, ac testes, ut omnia Matriculæ Parochiali Conjugatorum debitè inscribi possint. In quorum fidem....

Prætereundum non est, quòd si conjuges recens copulati domicilium suum transferant

de uno loco in alium, instructi esse deberent à Parocho à Quo, Testimonio contracti matrimonii, ad effectum, ut illud Parocho ad Quem exhibere possint.

Sequuntur Litteræ Testimo- niales super legitimâ Nativitate, & suscepto Baptismo.

A Nno Domini Millesimo . . . Die . . .
Mensis . . . horâ sextâ matutinâ Her-
bipoli in Parochia ad Utrumque San-
ctum Joannem in Haugis natus est è thoro
legitimo Georgius, Friderici Hoffmann, Ci-
vis & fabri ferrarii in Parochia Haugen-
si, nec non Ecæ Conjugum filius legitimus:
Baptizatus à me infra scripto Parocho pro-
prio, (vel ab alio) & è sacro fonte levatus,
vel susceptus à . . prout constat ex Matricu-
lâ Baptizatorum Parochiæ Haugensis (vel
ita habet liber Parochialis Baptizatorum in
Haugis) ex qua omnia fideliter extraxi, ac
manu propria, sigillóque consueto munivi.
Herbipoli . . .

Hujusmodi Testimonialibus super-legitima
nativitate omnes suprascriptæ formulæ
adaptari possunt.

Quodsi

Quodsi filius legitimatus fuerit per subsequens matrimonium, ad declinandam omnem notam, testimonium sic fieri poterit:

T*Enore præsentium Infra scriptus fidem facio, quòd Antonius filius legitimus Matthæi Fischer, & Agnetis Conjugum, Die... Anno .. natus sit in Parochia ... Baptizatus à me... & susceptus è sacro fonte à... In quorum fidem præsentes è Matricula... extractas subscripsi.*

Notandum hic, quòd in casu, quo Mater partûs illegitimi allegaverit pro Patre prolis Titium, vel quemcunque alium, is nunquam Matriculæ Baptismali inscribendus sit, nequidem cum glaufula: *Uit mater dicit: nisi ipse fuerit vel confessus se esse Patrem, vel in Iudicio pro tali condemnatus. Aliàs ponitur: Patre incerto.*

Formula Germanica eines

Tauf = Scheins.

I*ch Endß = Unterzeichneter urkunde, und bekenne in Krafft dieses Briefß, daß der Ehrsame aus dem Orth im Hochfürstlichen Bistum Würzburg, aus einer rechtmäßigen Ehe von frommen Catholischen Eltern, nem-*

nehmlich von denen Ehrsamem Jacob
 Vogt als Vattern, dann Apolonia der
 Mutter (welche den . . . Monaths Ju-
 lii 1710. in alldiesiger Pfarr-Kirch ehe-
 lich seynd getrauet, und eingeseegnet
 worden, ad lib.) am sechsten Tag des
 Monaths Aprilis Anno 1712. geboh-
 ren; darauf in obbemelter Pfarr-Kirch,
 Christlichen Gebrauch nach, von mir
 Ends-Benannten (oder von Herrn . . .)
 getauffet: von dem Ehrsamem . . . aber
 aus der heiligen Tauff gehoben, und
 Philippus benahmset worden sene. Zu
 dessen mehrerer Beglaubigung gegen-
 wärtige Urkund, Tauff-Brief, oder
 Tauff-Schein aus dem bey hiesiger
 Pfarren verwahrlich aufbehaltenen
 Tauff-Buch, oder Matricul herausge-
 zogen, eigenhändig unterschrieben, und
 mit meinem gewöhnlichen Pettschafft
 bedrucket habe. So geschehen Würz-
 burg den . . .

(L.S.)

N.N.

Pfarrer (nicht Pfarr)
daselbsten.

Litte-

Litteræ Testimoniales super obitu alicujus defuncti.

Lectori Benevolo salutem in Domino.

Ego infra scriptus tenore præsentium fidem facio, & attestor, quòd Anno Domini... Die... Mensis... post gravem... dierum.. infirmitatem, consuetis moribundorum Sacramentis ritè munitus, in suo domicilio piè in Domino obiit perhonestus Joannes... Civis ac Lanio Herbipolensis de Parochia ad S. Gertrudem in Pleichach, ætatis annorum 63. & exinde comitante Parocho, aliisque Christi Fidelibus in Cæmeterio Ecclesiæ Parochialis, RR. PP. Prædicatorum, ritu Catholico sepultus fuerit, celebratis insuper pro anima ejusdem sacris Exequiis, ac tribus, vel pluribus Missæ Sacrificiis. In quorum fidem præsentem è Libro, vel Matricula Defunctorum extractas subscripsi, & consueto meo sigillo munitas dedi, Herbipoli...

Alia formula brevior.

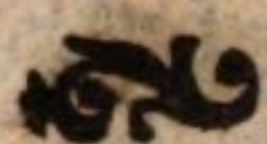
Extractus è Libro Mortuorum Ecclesiæ Parochialis in... de A. 1733. prout sequitur.

ANno... Die... Mensis... susceptis Ecclesiæ Sacramentis piè in Domino obiit
Fridericus... Ex-

*Extractum suprascriptum de verbo ad
verbum concordare cum Libro Defunctorum
Parochiæ... manu, sigillóque propriis atte-
stor. Herhipoli...*

Formul eines Todten = Scheins.

SUnd, und zu wissen sene jedermân-
niglich: oder, Ich Ends = Unter-
zeichneter urkunde, und bekenne
in Krafft gegenwärtigen Briefs, oder
Todten = Scheins, daß im Jahr Chri-
sti.. den.. Monaths.. der Ehrsame..
Burger und.. dahier, seines Alters im..
Jahr, nach empfangenen, denen Ster-
benden verordneten Heil. Sacramen-
ten, und nach überstandener... tägigen
Kranckheit, in seiner Behausung, seelig
in dem HErrn verschieden, und dessen
entseelter Leichnam den darauf folgenden
Tag in meiner, und anderer Christglau-
bigen Begleitung im Pfarr = Kirchhof,
dem Christlichen Gebrauch nach, zur
Erden bestattet; auch für seine abge-
leibte Seel die gewöhnliche Exequien,
und heilige Messen gehalten worden
seynd. Zu dessen mehrerer Beglaubig-
ung

gung gegenwärtige Zeugnuß nach Inhalt der bey der Pfarren verwahrlich aufbehaltenen Todten-Matricul eigenhändig unterschrieben, und derselben mein gewöhnliches Petschaft beygedrucket habe. Würzburg...

Formula Testimonialium

super Professione Fidei à Neo-Converso emissâ.

PRæmittitur Modus excipiendi Professionem fidei à Neo Converfo ad Ecclesiam Romano Catholicam. Sacerdos Superpelliceo, & Stolâ violacei coloris indutus, nec non Professurus fidem cum cereo accenso genuiflectunt coram Altari majori, vel Imagine Crucifixi, adhibitis ad minimum duobus testibus, & cantatur, vel recitatur, Hymnus: *Veni Creator Spiritus*: vel germanicè: *Komm Heiliger Geist*. Quo finito sequitur.

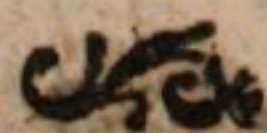
Ÿ. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.

R. Et renovabis faciem terræ.

Ÿ. Domine exaudi orationem meam.

Ÿ. Dominus vobiscum.

Ore.

Oremus.

Deus qui corda fidelium...

Posteà Sacerdos fedet in cornu Epistolæ (si Sanctissimum Sacramentum asservetur in tabernaculo) sin minus, in medio Altaris, & coram illo genuflectit Professurus, & emittit professionem fidei, prout habetur in Agenda. Vel si nesciat legere, Sacerdos prælegit eidem tarde professionem, in formula breviori, si ita videbitur, ut conversus eandem intelligere, & cum Sacerdote distinctis verbis pronuntiare possit.

Quando perventum fuerit ad illa verba: *Ego idem NN. spondeo, voveo, & juro*: imponit tres priores digitos super codicem Evangelii & in fine illud osculatur. Quo facto dicitur à Sacerdote Psalmus: *Miserere mei Deus ...*

Ps. Salvum fac Servum tuum Domine.

Ps. Esto ei Domine turris fortitudinis...

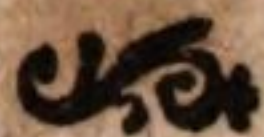
Ps. Mitte ei Domine auxilium de Sancto...

Ps. Domine exaudi...

Ps. Dominus vobiscum...

Oremus.

D*eus, cui proprium est misereri semper, & parcere: suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum, quem*
excom-

excommunicationis catena constringit, miseratione tuæ pietatis clementer absolvat. Per Christum Dominum...

Deinde absolvit eum ab hæresi hac formâ.

Misereatur tui... Indulgentiam... Ego auctoritate Omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum ejus Petri, & Pauli, & Sanctissimi Domini nostri Papæ, absolvo te à vinculo Excommunicationis, quam incurristi per hæresim professam: admitto te in gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ, & in Sacramentorum ejus participationem: Communioni, & Unitati fidelium te restituto, In Nomine Patris...

Ex tunc sequitur Confessio sacramentalis, & Communio.

Formula brevior Professionis, rudibus, ac infirmis accommodata.

Ich NN. glaube von dieser Stund an, und bekenne ganz vestiglich alles, und jedes, was der unendlich wahrhaffte Gott durch seine unfehlbare Heilige Catholische, und Apostolische Kirch

Kirch zu glauben vorstellet, und befiehlt.
Ich verlasse, und verwerffe alle andere
Lehren, und Irrthumen, welche der Lehr
der Catholischen Kirchen zuwider seynd.
Und diesen wahren allein seeligmachen-
den Glauben will ich mit Göttlicher
Hülff bis an mein End beständig, und
unverbrüchlich halten und bekennen.
Das verheisse, gelobe, und schwöhre ich
NN. Also helffe mir Gott, und seine
heilige Evangelia.

Sequitur Testimonium.

T*Enore præsentium Infra scriptus fidem
facio, & attestor, quòd Anno Domi-
ni.. Die .. Perbonestus Petrus.. è
civitate.. in Regno Sueciæ oriundus, ætatis
suæ annorum triginta, conditione verò Chy-
rurgus, Divino Spiritu, ac superno lumine
ductus, præviâ sufficienti informatione in Ar-
ticulis orthodoxæ fidei, abdicatis erroribus
Sectæ Lutheranae, cui hætenus addictus
erat, Herbipoli in Ecclesia.. coram publico
cœtu Christi Fidelium (vel coram testibus...)
sponte, ac cum plena deliberatione conversus
fuerit ad Sanctam Matrem Ecclesiam Roma-
no - Catholicam, ejusque fidei professionem
singul-*

singulari zelo, & universali ædificatione in
mei infrascripti (vel alterius,) manus emi-
serit; atque exinde Sacramentalem Pœniten-
tiam, & Sacrosanctam Eucharistiam ritu-
Catholico suscepit; junctâ insuper fidei pro-
missione, quòd eandem fidem inviolatam usque
ad ultimum spiritum, adjuvante Deo, con-
stantissimè retinere, morésque, ac totam vi-
tam suam eidem integrè pro viribus confor-
mare velit. In quorum testimonium præsen-
tes propriâ manu superscriptas, ac consueto
meo sigillo munitas dedi, Herbipoli...

Alia Formula brevior.

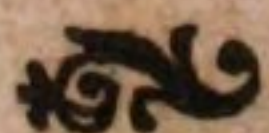
INfrascriptus vigora præsentium attestor,
Exhibitorem harum Carolum Lehman
militem è Saxonia oriundum, in Religio-
ne Lutherana educatum, Divini Spiritûs,
ac propriæ conscientiae stimulis motum post
factam in fide orthodoxa sufficientem instru-
ctionem, Anno 1733. Die 10. Jânuarii,
in Ecclesia... Sectâ heterodoxâ liberrimè ab-
juratâ, emisisse professionem fidei Romano-
Catholicæ; idque coram me, ac duobus testi-
bus... &... ac insuper Sacramenta Pœni-
tentiae, & Eucharistiae more Catholico sus-
cepisse.

cepisse. In quorum maiorem fidem has ei Litteras Testimoniales dedi...

Ich Endsbenannter urkunde, und bekenne jedermänniglich in Krafft dieser Zeugnuß, daß im Jahr Christi.... der Wohl = Ehrsame Peter... aus der Stadt.. im Königreich Schweden gebürtig, seines Alters im 30sten Jahr, annoch ledigen Stands, seiner Profession ein Mund = Arzt, vermittels Göttlicher Gnad, und Erleuchtung, nach vorheriger genugsamer Unterweisung in denen Glaubens = Gründen der Christlichen Religion, die Irrthumen denen Er bishero zugethan ware, oder beygepflichtet hatte, freywillig, und mit gutem Vorbedacht verworffen, und sich zu der wahren allein seligmachenden Römisch = Catholischen, und Apostolischen Kirchen bekehret, auch derselben vorgeschriebene Glaubens = Bekantnuß öffentlich in der Pfarr = Kirch.... in Anwesenheit vieler Christ = Glaubigen (oder in Gegenwart deren Bezeugen...) mit grossem Eiffer, und allgemeiner Aufferbauung in meine Hand abgelegt; nicht weniger darauf das Heil. Sacrament
der

der Buß, und den Allerheiligsten Leib, und Blut Christi Jesu unsers Heilands im Hochwürdigsten Altars-Geheimnuß, nach Catholischem Gebrauch, andächtig empfangen habe; nebst angefügten besten Versprechen, daß er mit Göttlichen Beystand, in diesem Heil. Glauben bis an sein End stät, und unverbrüchlich verharren, auch desselben-Lehr-Sätzen seinen ganzen Lebens-Wandel möglichstens gleichförmig machen wolle. In Urkund dessen...

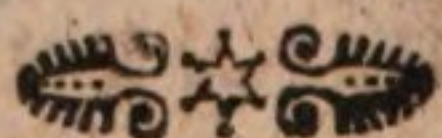
Ceterum enixè recommendatur DD. Curatis, ut tam in expediendis hisce Testimonialibus, quam in reliquis suis scriptis studeant bone dispositioni, ac decori, genuino sensui, stylo exculto, & in praxi recepto, vocabulis propriis, usitatis, significativis, non tamen adeò trivalibus, aut affectatis, neque diversi Idiomatis: Characteri bene formato, necnon Orthographiæ etiam germanicæ, quæ valde negligi solet, dum contra ejusdem regulas, una littera pro altera, nempe b. loco p. d. pro t. f. pro u. &c. cum aliis solæcismis sine reflexione adhibetur; Cum tamen vix credibile sit, quantum accurata prædictorum cura apud Viros graves considerationem mereatur, & quomodo ejus neglectus existimationi præjudi-

cet, stomachum moveat, ac non solum ad-
versus scribentem vilipensionem conciliet,
sed ipsius etiam argumenti, & motivorum
efficaciam quodammodo diminuat. Hinc
nemo offendi debet, si eum hac in re quan-
doque ad Lexicon, vel Tribunal Typi re-
mittimus. *In omnibus operibus tuis præcellens
esto. Eccl 33.*

Denique, cum charitati, quæ nos urget,
nihil appareat nimium, expediens visum est,
saltem pro Incipientibus, specimen quod-
dam suppeditare, quomodo Libelli suppli-
ces, Relationes ex officio, vel ex commis-
sione, Litteræ monitoriæ &c. formari pos-
sint.

Id verò præprimis notandum nst, quod
stylus hodiernus similium conceptuum ple-
rumque tribus partibus constet, quarum
prima distinctam narrationem facti: 2da,
motiva, argumenta, ac ratione concluden-
di: 3tia denique petitionem continere solet;
prout conjicere licet ex sequentibus frag-
mentis, quibus Modus exordiendi,
Transitiones, Particulæ connexivæ,
Conclusiones &c. paucis
indicantur.

I. Modus exordiendi , ac nar- rativa.

Hochwürdigster Reichs = Fürst ,
Gnädigster Fürst , und Herr Herr.

Pro Memorialibus.

SWer Hochfürstlichen Gnaden solle
in Unterthänigkeit ohnverhalten . .
vortragen . . anzeigen . . vorstellig
machen . . nicht bergen . . hinterbringen ,
wasgestalten . .

E. H. G. geruhen sich unterthänigst
vortragen zu lassen . . können wir unter-
thänigst vorzustellen nicht umhin . . ge-
ruhen gnädigst zu vernehmen , wird De-
roselben auch vorhin gnädigst bekannt
seyn . .

Sollen wir in tieffesten Respect vor-
zustellen ohnermangeln . . geruhen gnä-
digst mir zu erlauben , daß in unterthä-
nigstem zu Dero gerechtesten Eiffer und
Großmuth gesehten Vertrauen vorstellig
mache, was massen . .

E. H. G. angestammte höchste Milde
machet uns die zuverlässig = vergnügte
Hoff=

Hoffnung, daß Höchst-Dieselbe nicht in Ungnaden nehmen werden, daß wir gegenwärtige Zeilen vor Deroselben Thron niederzulegen, uns die Freyheit nehmen..

E. H. G. werden nach Dero Welt-gespriesenen höchsten Hulden in besten zu vermercken geruhen, daß mir die Freyheit nehme...

Pro Monitoriis.

E. H. G. werden sich gnädigst zu erinnern geruhen, was massen .. wird an- noch in frischem Andencken ruhen.. be- wohnen, was..

Geruhen sich in Gnaden zu erinnern, und Deroselben noch einmahl in aller Un- terthänigkeit vortragen zu lassen, was für..

... wird zuversichtlich durch Dero.. bereits senn vorgetragen worden, wie...

E. G. H. wird der bisherige Vorgang unserer Angelegenheit zu ... wegen ... sonder Zweifel unterthänigst einberich- tet worden senn...

.. ruhet in unentfallenen Andencken, was für unterthänigste wiederholte Vor- stellung bereits .. wegen... beschehen senn...

Wel-

Welchergestalten es E. H. G. gefallen, sich unserer gnädigst anzunehmen... solches haben wir ob der uns ohnlängst in Abschrift zugekommenen Hochfürstl. Entschliessung des mehrern unterthänigst ersehen. Gleichwie nun uns obliegt, dißfalls E. den treu- unterthänigsten Dank abzustatten; Also leben wir darben der festen Zuversicht, es werden... in Ungnad nicht vermercken, daß wir neuerlich...

Pro Querelis.

E. H. G. kan nach Dero weltkundigen Gerechtigkeits- Eiffer wohl nicht anderst, als mißfällig zu vernehmen seyn, daß die... Dero vor länger als... Jahren ergangene Gnädigste Befehle so wenig befolgen, da sie nicht allein die bisherige Mißbräuche nicht abstellen, sondern auch noch weiters gehen, und stäts fast ärgere Eingriff als die vorige verhängen; allermassen...

E. H. G. tieffeste Einsicht in alle wichtige Geschäfte, auch die darmit verbundene Dero preißwürdigste Gemüth- Billigkeit seynd dergestalt Reichs- Ründig, daß wir uns um so viel weniger entbrechen können, verschiedene sehr erhebliche Be-
I 5 schwer-

schwerden , unter voller Hoffnung eines erwünschten Erfolgs, hierdurch unterthänigst vorzutragen. Den Anfang zwar machen wir billig von demjenigen, was... E... kan ich hiemit klagend vor- und anzubringen nicht umgehen , wie daß nunmehr...

II. Rationes motivæ ad concludendum.

Wann nun allbereits in die 8. Jahr in ... Diensten , verhoffentlich ohne Klag , gestanden , da nemlich ... worüber die fundbare Wahrheit , oder die beglaubte Zeugnuß deren ... an statt meiner will reden lassen ...

Gleichwie nun obiges denen Geistlichen und Bürgerlichen Rechten allerdings zuwider lauffet , auch ...

Nachdeme man aber dermahlen nicht hat finden können , warum . . So ist . .

Alldieweilen nun . . Indeme nun . .

Da nun E. H. G. von selbst gnädigst zu ermessen geruhen , wie alles obige mit denen ... aufgerichteten Verträgen ohnmöglich bestehen können ...

Wie nun E... aus dieser kurzen Vorstellung , nach Dero Höchsterleuchteten Ein-

Einsicht von selbstem erkennen werden,
daß... Immassen dann... Gestaltsam
dann... Ueber dieses auch... deme noch
hinzu komt... Gleichermassen... Uner-
wogen... in Gnädigsten Betracht...
So viel sonstem betrifft...

Und zwar um so mehr, als:

Zumahlen da... Belangend... Ein-
folglich... Nicht weniger...

Refutatio Contrariorum.

Wiewohlen nun dargegen will einge-
streuet werden, daß... So ist jedoch
solches ohnbegründet, dieweilen...

Was hingegen widriger Seits wird
bengebracht, kan dem Gegner zu keinem
Behuff gereichen, angesehen...

Allenfalls aber, wofern aber...

Ohne daß der Einwurff... Platz greif-
fe...

III. Petitio & Conclusio.

Als gelanget an E. H. G. mein unter-
thänigstes Bitten, Dieselbe geruchen
Gnädigst, in Fürst-mildester Erwegung
obberührter Beweg-Gründen, die ledig-
gewordene Stelle mir vor andern in höch-
sten Gnaden zu ertheilen; Welche an-
hoffen-

hoffende Hochfürstliche Willfahung nach
allen Kräfte mit stätß gehorsamsten
Fleiß abzudienen, unterthänigst ohner=
manglen werde.

Als nehme zu E. die unterthänigste
Zuflucht...

Als werde gemüßiget, E. hierdurch zu
behelligen.

Solchemnach gelanget an...

Es wollen demnach E. Gnädigst ge=
ruhen...

Wormit Gnädigster Erhör mich getrö=
stend, in tieffester Untergebenheit ver=
harre..

Wormit in Anhoffung Gnädigster
Entschliessung zu Dero hohen Hulden
mich unterthänigst empfehle, und in tief=
fester Submission, Respect, Erniedrigung
ersterbe..

E... niemahls genug zu preysenden
Milde versichert mich einer Gnädigsten
Erhör..

Gleichwie an Gnädigster Gewährung
keines Weegs zweiffle, also werde nie=
mahls ermanglen E... dem Göttlichen
Gnaden-Schutz zu fürwährender Höchst=
beglückten Regierung, unterthänigst zu
empfehlen. Für

Für solche Fürst-mildeste Gnaden-Bezeugung wird der Allerhöchste E. H. G. glorreiche Regierung mit allen ersinnlichen hohen Ersprießlichkeiten segnen, gleichwie es zu erlangen mit unablässigem Gebett und . . . anhalten werde . . .

Wormit E. dem Allerhöchsten zu fürwährenden Wohlstand, Deroselben aber uns zu beharrlichen Fürstlichen Hulden unterthänigst empfehlen.

Zu E. H. G. huldreicheste Gnad empfehle mich, und verharre in tieffester Unterthänigkeit..

Relationes, oder Bericht: Schreibens.

E. H. G. gebe hiermit aus ufhabenden Pflichten unterthänigst zu vernehmen, was gestalten . . .

Welches alles Dero Erleuchteter Beurtheilung anheimstelle, und in Erwartung Gnädigster Verfügung, (Verordnung, Entschliessung, Befehl,) unterthänigst verharre..

E. H. G. sollen wir hierdurch die gehorsamste Anzeig thun, wie daß gestern
allhier

allhier eine sehr betrübte Begebenheit sich habe ereignet, da nemlich..

Indeme nun die Sach keinen weitem Verschub leyden will, anderwärtig aber. Als gelanget an... Dero Gnädigste Verordnung, ohne unterthänigste Maassgebung, dahin schleunig ergehen zu lassen, damit ehstens... Die wir E... des Allerhöchsten Gnaden Schutz, uns aber...

Welcher gestalten wir E. H. G. Gnädigsten Befehl zu folg, den 26. hujus, a. c. die Untersuchung zu.. in Sachen... angefangen, das wird Höchst = Deroselben aus unserem vorigen unterthänigsten Bericht in Gnaden erinnerlich seyn. Dieweilen wir nun in verschiedenen Puncten einen billigen Anstand gefunden, und zwar primò.. haben wir unsern Pflichten gemäß zu seyn erachtet, ehender nicht fortzufahren, bis wir uns zuvor Dero Gnädigsten Willens = Meinung darüber vergewissert hätten. Dannhero ergethet an E. H. G. unser unterthänigstes Bitten, Dieselbe geruhen uns Dero hierinfallß hegende Gedanken förderlichsten zukommen zu lassen.

Zur

Zur unterthänigsten Befolgung des von E. H. G. lektzin unterm 9. hujus an mich' abgelassenen Gnädigsten Rescripti, vermög dessen... habe mich sogleich des andern Tags nacher.. begeben, und befunden, daß die Sach folgender massen beschaffen seye, nemlich..

E. haben mir zwar unterm... den Gnädigsten Befehl zufertigen lassen, daß... Indeme aber... So habe denselben, so sehr mich auch diesfalls bearbeitet, beeiffert, keinesweegs bewürcken können..

Supplicatio pro Manutentione.

S H. G. wird aus meiner jüngsthin unterthänigst überreichten Bittschriff, und derselben Anlaagen sub lit. A. & B. nebst anderen briefflichen Urkunden, und Beweis-Gründen, gnädigst bekannt seyn, wie daß ein zeitlicher Pfarrer zu... in ohnvordendlicher Possession seye, den kleinen Zehend daselbst lediglich zu samlen, oder nach Gutbefinden, einem Beständer zu verlenhen; auch vom Hochfürstlichen Ordinariat verschiedene hierüber ergangene Verordnungen vor-

vorhanden seyen; insonderheit die letztere
 unterm verwichenen Monath May a. c.,
 wordurch allen widrig- und ohnbegrün-
 deten Einwürffen die abhelfliche Maas
 ist geben worden. Da nun dessen ohner-
 achtet von allhiesiger Gemeind solche Be-
 wegungen wollen gemacht werden, wo-
 raus nicht unzeitig zu besorgen ist, es
 dörrften bey künftiger Ernd merckliche
 Irrungen, und Eingriff, sambt andern
 bösen Folgerungen sich hervorthuen. Wie
 dann, dem Vernehmen nach, die gegneri-
 sche Veranstaltungen bereits zu solcher
 Würcklichkeit gelanget seynd, daß an ei-
 nem dießfalls widerrechtlich erfolgen-
 den Einhalt nicht mehr zu zweiffeln ist;
 welches gewislich denen Gerechtsamen
 obiger Pfarren um so nachtheiliger seyn
 würde, als weniger dieselbe im Stand
 ist, zumahlen bey denen jetzigen Umstän-
 den, da sie ohnedem so vielen anderen
 Beschwerden unterworffen ist, ihre Be-
 fugnissen mit Nachdruck zu behaupten.
 Mithin, Gnädigster Fürst und Herr,
 bey sothaner der Sachen Bewanntnuß
 das einkige Mittel, ohne unterthänigste
 Maas-Vorschreibung zu seyn scheint,
 daß

daß E. H. G. um dem Werck benzeiten vor-
zubiegen, Gnädigst geruhen mögten, mehr-
berührter Gemeind den gemessenen Be-
fehl dahin zu ertheilen, daß sie entweder
die Sach noch vorhero Gerichtlich an-
bringen, und mit ihren Beweißthumen,
falls sie einige zu haben vermeinet, ohn-
gesaumt erscheinen: oder aber die Pfar-
ren in ihrem wohlhergebrachten Besiß
ohngefräncket fernerhin belassen solle.
Dannhero will um E. H. G. mächt-
ge Beschirmung hierinfalls unterthänigst
angeruffen haben... Gleichwie nun dieß-
falls E. H. G. höchster Beurtheilung
mich vollkommenlich unterwerffe, also
getröste mich einer baldigen Gnädigsten
Verfügung, in tieffesten Respect verhar-
rend

Euer Hochfürstlichen Gnaden
Neudorff den 6. Februarii

1733.

am End des Blatts.
unterthänigst = treugehorsamster
Caplan
N. N.

ID demum pro regula tenendum est, quod in omnibus scriptis magnam discretionem, ac cautelam adhibere oporteat, evitando praesertim verba mordacia, aculeata, ac multo magis injuriosa, quae respectum erga Superiorem, & proximi charitatem ledunt, malignitatem scribentis demonstrant, ipsamque causae veritatem reddunt suspectam, utpote quae hujusmodi dictariis indigere creditur.

Sequuntur nunc quaedam Observationes practicae pro scribendis Epistolis, quarum usus apud bene moratos est receptus.

I.

SAnn du einer vornehmen Person schreibest, so nehme erstlich fein Papier und zwar einen ganzen Bogen. Setze oben an das gebührende Prædicat, worvon du zuvor genaue Nachricht einnehmen must; lasse biß zur ersten Zeil des Brieffs mehr oder weniger Platz, nach dem Stand deren Personen. Zum Exempel, wann du an einen Fürsten oder sonst großen Herrn schreibest, so kan wohl die Helffte des Blatts zwischen dem Titul, und Anfang des Brieffs leer bleiben, und ist besser, daß man im Zweifel hierinfalls mehr, als zu wenig thue, massen der Ueberfluß nicht so bald beleydiget, als der Mangel.

2. Im Innhalt des Brieffs muß man das geziemende Prædicat, als Euer Gnaden, Euer Excel

Excellenz . . . nicht gar zu oft wiederhohlen, sondern dann, und wann, Dieselbe, Dero, &c. gebrauchen. Diese Wort: Freundschaft, Dienst, Gefälligkeit &c. finden nur Platz, wann man seines gleichen, oder geringeren Personen zuschreibet.

3. In dem Antwort. Schreiben muß man Meldung thun des vorhergehenden Brieffs, und zwar des Dati, oder Monaths-Tags, es wäre dann, daß man aus dem Inhalt solches genugsam könnte abnehmen. Das Wort Ich, muß dem Prædicat dessen, dem man schreibt, nicht vorgesetzt werden, zum Ex. Ich will dem Herrn, ich werde Euer Gnaden, sondern Dem Herrn will ich Euer Gnaden werde ich.

4. Wann dir durch ein Schreiben verschiedene Sachen zu verrichten seynd aufgegeben worden, so muß deine Antwort auf eine jedwedere insonderheit gerichtet seyn; und wann in Verrichtung eines oder des anderen Geschäfts Beschweruissen sich hervor thun, so muß man nicht ermanglen, dieselbe vorzustellen, um andere Mittel, oder Verordnungen darüber einzuholen.

5. Wann man von mehr als einer Sach zu schreiben hat, so ist es zwar künstlich, aber nicht nothwendig, daß man die Puncten künstlich aneinander hencke; sondern es ist genug, daß man bey jedwederer Sach eine besondere Zell anfan-ge. In Compliments-Brieffen soll man gemeiniglich nicht zugleich von Geschäften handeln.

9. Weilen die Brieff der Abwesenden Gespräch seynd, darum solle man sich darinnen eben derjenigen Zierlich- und Höfflichkeit bedienen, deren wir uns gegen andere mündlich zu gebrauchen schuldig seynd, um den Preyß der Wohl- anständigkeit dardurch zu erhalten,

7. Es solle aber die Arth zu schreiben nicht gezwungen, sondern natürlich, aufrichtig, jedoch ehrerbietig, und der Sach so wohl, als denen Versohnen gemäß seyn. Kurze, und deutliche Brieff haben vor anderen den Vorzug. Der Umschweiff, und das überflüssige Wort- Geprång ist verdrüsslich.

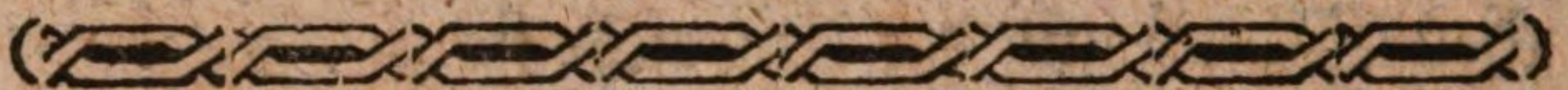
8. Wann du einer vornehmen Versohn zu schreibest, darffst du sie nicht bitten, daß sie bey jemand eine Empfehlung, oder andere Commis- sion ablege. Ungleichem will sich nicht gezie- men, daß man durch andere sich sehr hohen Ver- sohnen empfehlen lasse. Zwischen gleichen, oder wo der Unterschied des Rangs nicht son- derbar groß ist, kan man solche Freyheit auf eine höffliche Weiß gebrauchen, zum Ex. Der Herr wird mir erlauben, mich zu empfeh- len *N* Oder: Der Herr beliebe ohnschwer bey diesem oder jenem im Nahmen mei- ner, eine schöne Empfehlung abzulegen. Oder: Ich bitte dienstlichst, den Herrn *N*. meines gehorsamen Respects, oder Erge- benheit zu versichern. Oder bey Schlies- sung des Brieffs: Wormit nebst schönster Empfehlung an *N*. allwärts verbleibe, ic.

9. Wann

9. Wann man vermercket, daß das Schreiben sich ganz am End des Blatts endigen würde, so muß man die Materie also austheilen, daß zum wenigsten ein paar Zeilen für die andere Seiten übrig bleibe. Der Schluß des Brieffs geschieht gemeiniglich durch Bezeugung des Respects, der Hochachtung, oder Gewogenheit, durch Wunsch eines vollkommenen Wohlstands, durch Empfehl, oder Erlassung in stäte Göttliche Obsicht; und pflegt man solchen Schluß mit der Unterschrift zu verbinden: z. E. Der ich bin, allwärts beharre: daß ich seye: zu seyn verlange. Wiewohlen dieses nicht allezeit vonnöthen ist.

10. Nach der letzten Zeil solle zur rechten Hand des Brieffs das Prædicat dessen, an welchen man schreibt, gesetzt werden: z. E. Zuer Hochfürstl. Gnaden. Zuer Excellenz. Meines Hochgeehrtesten Herrn ꝛc. nach Erforderung des Stands. Unter dieses zur linken Hand setzet man die Unterschrift, und seinen Nahmen; als Unterthänigster, Gehorsamster, Ergebenster Diener; solcher gestalten, je grösser die Würde, und der Vorzug der Person ist, welcher man zuschreibt, desto niedriger muß solche Unterschrift, und gegen grossen Herren ganz ans End des Blatts gesetzt werden. So soll man des Orths, worvon man das Schreiben abgehen lasset, wie auch des Dati oder Monaths, Tags, und des Jahrs nicht vergessen.

II. Wann du an vornehme Persohnen schreibest, so geziemet sichs, daß du dich des Coperts bedienest. In das Copert aber soll man nichts schreiben, weil solches oft nicht beobachtet, oder bey Oeffnung des Schreibens zerrissen wird. Bey der Uberschrift soll man die Titulatur gebührend einrichten, und da man solche nicht weiß, den Brieff ehender nicht abschicken, als biß man dießfalls sich bey anderen erkundiget hat.

CAPUT XIII.

Appendix de Tribunali Causarum Matrimonialium, sive de Consistorio Herbipolensi, vulgò Ehe Gericht.

I.

QUamvis in diversis Curiis Episcopalibus nomine Consistorii veniat Tribunal Episcopi, in quo omnes Causæ Spirituales, & Ecclesiasticæ cognosci, & judicari solent in Diœcesi tamen Herbipolensi, pro celeriori justitiæ administratione, res aliter ordinatæ, ac materiæ ad Episcopalem Jurisdictionem spectantes ita divisæ sunt, ut pleræque pertineant ad Consilium Ecclesiasticum, cujus Præses est

est Rmus Dominus Suffraganeus: Quædam verò, præsertim contentiosæ, quæ formalem Processum, ac telam judicariam involvunt, ad Judicium Vicariatûs, in quo Præses, ac Judex est tit. Dnus Vicarius in Spiritualibus generalis: Eæ demùm Causæ, quæ sponsalia, matrimonium, alimentationem prolis &c. concernunt, ad Judicium Consistorii, cujus Judex, ac Præseus est tit. Dnus Officialis.

2. Est itaque Consistorium Herbipolense Tribunal Ecclesiasticum Cellissimi Domini Episcopi, & Clementissimi Ordinarii Nostri; restrictum tamen ad certum genus Causarum, nempe matrimonialium, & iis annexarum; proinde ejusdem Jurisdictio Ordinaria sese extendit ad Civitatem, & totam Diœcesim Herbipolensem in iis casibus, ubi in contradictorio agitur de contractu Sponsalium, eorumque validitate, obligatione, de causis ab iisdem resiliendi, eorumque dissolutione. Item quando instituitur Actio super defloratione, imprægnatione, & alimentatione prolis; Ac demum, quando lis oritur, stante matrimonio, super ejus proprietatibus, super cohabitatione, vel restitutione conjugum nec non super causis divortii, sive separationis à thoro, & mensa. Quæ quidem controversiæ in Consistorio discutiuntur, partibus utrimque auditis, ac per sententiã fine debito terminantur.

3. Modus autem procedendi in dicto Consistorio circa ea, quæ Parochum scire juvat, est sequens:

Quando Titia Aëtrix v. g. convenit Sempronium tanquàm Reum, ex capite promissionis matrimonii, deflorationis &c. Citatio decernitur contra Sempronium conventum, eâ lege, ut die.. mensis.. horâ octavâ matutinâ in Judicio personaliter compareat, ac respondeat...cum expressione nominis Aëtricis, & causæ &c. Quod Decretum citationis destinatur plerumque ad Parochum Rei citandi, tanquàm ad Personam in publica auctoritate constitutam, ut illud Patri conventæ coram se vocatæ, insinuet, ac de facta insinuatione in scriptis attestetur; id quod omninò necessarium est, ad effectum, ut in Judicio doceri possit, citationem fuisse executioni demandatam, ac proinde legitime constet, citatum fuisse inobedientem, ac contra eum tanquam contumacem procedi possit. Unde si Parochus nolit remittere Attestatum in folio separato, facilis modus docendi de insinuatione Decreti, erit, si ad calcem illius sic subscribat: Die. Mens. An. ... Præsens Decretum à me infra scripto Parochiano meo N. N. legitime insinuatum fuit. In fidem has subscripsi.

N. N.

Parochus in . . .

At-

Atquæ hæc attestatio per Actorem, vel Actricem, ad locum Judicii remitti, ac ibidem reproduci debet.

4. Quodsi pars citata non compareat ad normam primi Decreti, cui tamen obtemperare teneretur, reiterari, solet citatio, & quidem pœnalis: Si verò perseveret in sua inobedientia, decernitur, ut mediante brachio sæculari reus adducatur ad locum Judicii; idque eo fine, ut ope Constituti personalis lites citius finiantur. At si Reus fugam arripuerit, vel studiosè latet, Judex desuper informandus est, ut per Citationem edictalem, vel alia Juris remedia maturè provideat.

5. Si contingat, quod post factam unam, vel plures denuntiationes à Viro, vel Fæminâ fiat interpellatio, ein Einspruch, apud Parochum, ne procedat ad ulteriora, tam in promulgando, quàm copulando, cum allegatione alicujus juris ex sponsalibus, defloratione, vel Sententia judiciali sibi quæsiti, tunc ne vexæ injustæ locus sit, dispiciendum est, An. 1. jus personæ contradicentis sit certum, ac notarium; & tunc per se patet, omnino supersedendum esse, vel An 2. persona interpellans simul exhibeat Decretum Consistoriale inhibitionis, aut citationis; tunc expectandus est exitus causæ in Judicio, vel sublatio inhibitionis, mediante alio Decreto, vel 3. Hujusmodi contradictio instituitur so-

lâ voce, vel scripto extrajudiciali; & in tali casu Parochus parti interpellanti præfigere poterit terminum congruum v.g. aliquot dierum vel septimanarum, pro locorum distantia, intra quem querelam, sive causam suam deferat ad forum competens, idque se fecisse doceat, v. g. producendo Decretum inhibitionis, seu citationis; cum annexa à Parocho comminatione, quòd si id facere neglexerit, sese processurum ad Copulationem, prout de jure. Quod si elapsò termino non amplius compareat contradictor, vel nihil judiciale exhibeat, cessat supersefforia; nisi constaret, partem contradicentem interim à prosecutione causæ fuisse legitimè impeditam.

6. Solet insuper Parochus in Consistorio quandoque adduci in testem super iis, que apud ipsum dicta declarata, vel confessata fuerunt, vel de quibus ipse aliunde notitiam extra-sacramentalem habere dicitur. Unde Judex pro singulari fiducia, quam in ejusdem testimonio reponit, ipsi primum rescribit, ut super assertis Tribunal informet. Si tamen pars contraria huic Parochi Relationi in scriptis factæ nolit acquiescere, excipiendo contra eam, quòd non sit legalis, ac jurata, prout de jure ad probandum requiritur, Parochus tanquàm Testis ad Consistorium propterea citatus, comparare non recusabit, sumptibus tamen partis producentis.

7. Si

7. Si stante matrimonio inter Conjuges vigeant contentiones, imò & divortium propriâ authoritate instituatur, ac monitiones & correctiones Parochi, Decani, & quandoque etiam Brachii sæcularis, nihil proficiant; tunc Pars, quæ se gravatam sentit, actionemque alteri intentare desiderat v.g. in ordine ad restitutionem spoliati, vel ad reintegrandam cohabitationem; vel in contrarium ad instituendum divortium ex causis canonicis &c. litem in Consistorio movere, ubique causas suas in contradictorio justificare debet.

8. Denique magna cautela adhibenda est, ne per compositiones, vel transactiones extrajudiciales Pars aliqua injustè gravetur; præprimis verò notandum est, quòd transactio super futuris alimentis, v.g. prolis illegitimæ, de jure non subsistat; nisi interveniente authoritate Judicis, cujus partes sunt prævertere periculum gravis damni, quod innocuæ proli ex defectu sufficientis provisionis facile sequi poterit.

O. A. M. D. G.

Bayrische
Staatsbibliothek
München

Methodus practica dispensationum matrimonialium

Bamberg u.a. 1772

J.can.p. 656 b

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10545830-4

VD18 14568349-001